

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

GILGAMIŞ DESTANI

Çeviren:
Muzaffer Ramazanoğlu

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 20

GILGAMIŞ DESTANI

Bu kitabın hazırlanmasında GILGAMIŞ DESTANI'nın
MEB Babil klasikleri dizisinde yayınlanan ilk baskısı
temel alınmış ve çeviri dili günümüz Türkçesine
uyarlanmıştır.

Yayına hazırlayan : Egemen Berköz
Dizgi : Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı : Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Kasım 1998

GILGAMIŞ DESTANI

Çeviren: Muzaffer Ramazanoğlu

Cumhuriyet

Cumhuriyetimizin 75. yılı
coşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüşüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde ayrı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

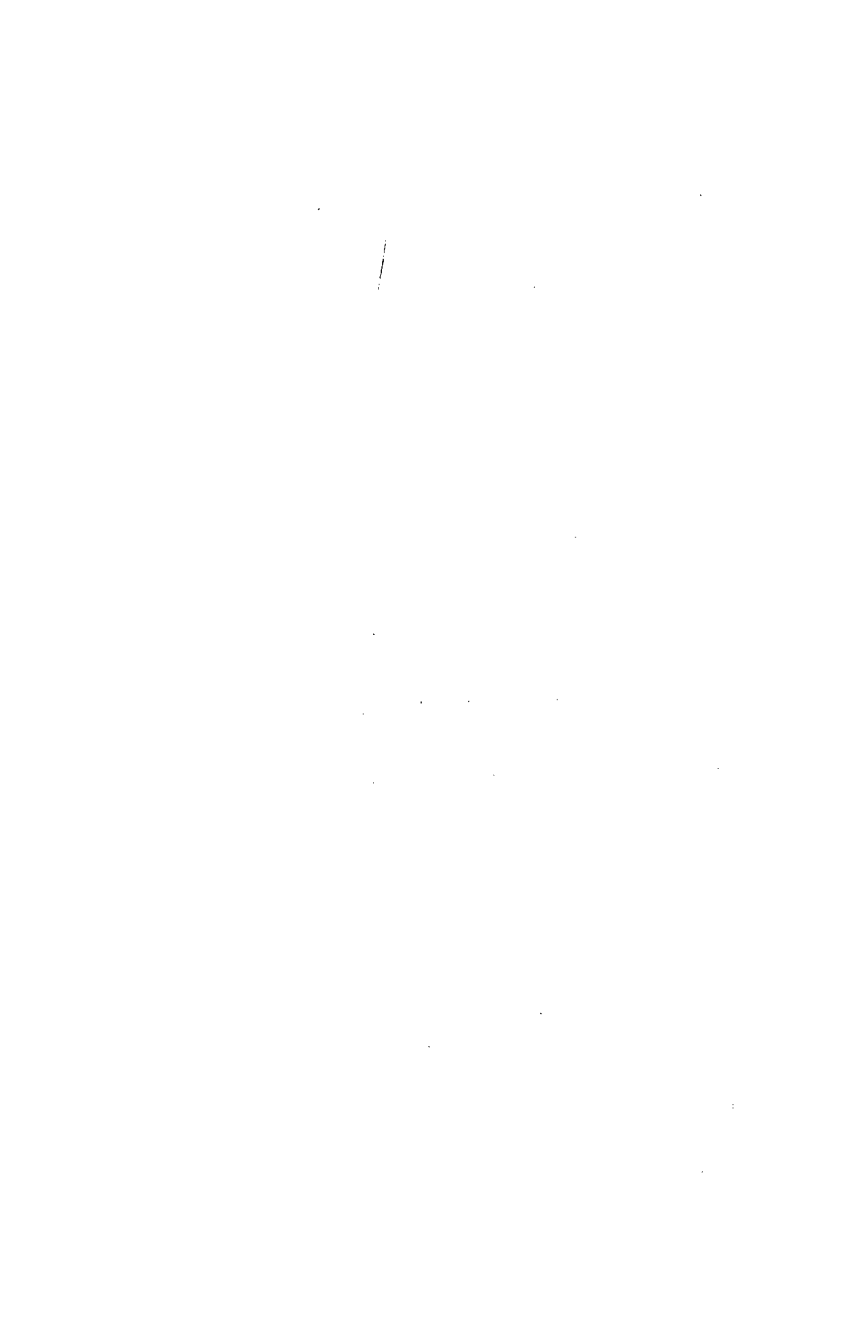
SUNUŞ

Cumhuriyet’le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi’nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir “Aydınlanma Kitaplığı” kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940’lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı’nca yayınlanan dünya klasiklerinin en önemlilerini yayınlıyoruz.

Cumhuriyet

GILGAMIŞ DESTANI

ÖNSÖZ

Nipur'da Assurbanipal'ın kitaplığında ve Etilerin başkenti Boğazköy'de ele geçen Gılgamış destanı, eski doğu dünyasında yüzyıllarca tanınmış, her yerde yankılar uyandırmış, insanlığın ilk yazın örneklerinden biridir.

Eski Doğu dünyasının kültür dillerine çevrilmiş olan bu yapıt, bulunduğu andan bu yana, Avrupa bilgileri arasında büyük bir ilgi uyandırmış, Almanca, İngilizce ve Fransızca'ya çevrilmiştir. Bu üç dilde çeşitli çevirileri bulunan yapıtı, ülkemizin yazın kültürü bakımından yararlı bulduğumdan, ben de Türkçe'ye çevirdim. Dr. Albert Schott'un da birçok yerde yanıldığını sezdiğimden, çeviriyi bitirdikten sonra, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi profesörlerinden üstat Landsberger'e göstermeyi uygun buldum. Özellikle Sümerce, Babilce ve Asurcadaki bilgisi ve yetkesi dünyaca bilinen sayın üstatın yapıtı özgün metinle karşılaştırarak düzeltmesini rica ettiğimde, hiç duraksamadan, hemen işe başlamamızı söyledi. Yapıtın elden geldiğince doğru ve asıl

metne bağılı bir çevirisini yapabilmek amacıyla üstat elinden geleni esirgemedi. Dahası, yapıtı Schott'un çevirisini temel alarak, özgün metinden yeni baştan çevirdi. Değerli zamanının çoğunu esirgemeyen üstat, yapılan çeviride destansal anlatıma bağılı kalmamı, bana hep salık verdi. Ben de onun söylediklerine uyarak yapıtın anlatımını elimden geldiğince değıştirmemeye çalıştım. Onun için okurlar oldukça ilkel bir anlatımla karşılaşacaklardır. Üç bin yıldan uzun bir süre önce yazıya geçirilen bir yapıtın anlatımının bugünkü anlatımdan ayrı olacağını, çeviride doğallıkla daha ilkel bir anlatım kullanılması gerektiğini, okurlar da elbette anlayacaklardır.

Prof. Landsberger, Gılgamış destanını özgün metinden çevirmekle kalmamış; bunun birçok yerlerini açıkladığı gibi, ayrıca bir de giriş yazmıştır. Böylece benim istediğimden çoğunu yaparak dileğimi yerine getiren sayın profesöre teşekkürlerimi sunmayı bir görev bilirim.

Muzaffer Ramazanoğlu

GİRİŞ

I.

Gılgamış destanı, Babillilerin ulusal destanıdır. Destanın bu nitelermeye hak kazanmasının nedeni, ulusun her bireyine seslenmesinden; destan kahramanının, halkın erkeklik ölküsünü en özlü biçimde canlandırmasından ve insan yaşamı sorununun destanda büyük bir yer tutmasından ileri gelmektedir. Babilliler bu destanla, Yunanlıların ulusal destanları İlyada'yı oluşturmastan çok önce, eski kavimlerde görölmeyen bir yapıtı yaratmışlardır. Mısırlılar da, Etiler de Gılgamış ayarında bir destan yaratamamışlardır. İsrailoğullarının dünya tarihinde bıraktıkları etkiye karşın, büyük öykülerinde, bu destanlarda görölen görkem ve deyiş yoktur. Önyasya'da Babillilerden başka destan tekniğini geliştiren biricik kavim Fenikelilerdir. Fakat bunların destanları da, yüksek bir sanat yapıtı izlenimi vermediği gibi, Babillilerin destanlarındaki derinlik ve güzellikten de yoksundur. Babillilerin bu farklı sanat gücünü gösterebilmeleri, ken-

dilerine miras kalan düşünceyi verimli bir biçimde kullanabilmiş olmalarındandır. Sümer düşlemi, görkemli mitolojik biçimler yaratmıştı. Bunlar, zengin düşlemlerini işletip gerçekleştirerek büyük destan biçimini yaratmışlardı.

II.

Bu şiirin güzelliğine, derinliğine girebilmek bizce çok zordur. Bunu yapmak istersek, o zaman büsbütün yabancı bir kavrayışa, bambaşka bir evrene dalmak zorunda kalırız. Bundan başka destan elimize kırık bir yontu gibi geçmiştir. Destanın en önemli bölümleri eksiktir. Sonra, sağlam kalan bölümlerde de dizelerin ya başları ya da sonları yoktur.

Akatça dilbilgisinin, sözlük bilgisinin araştırılmasında bugüne dek elde edilen ilerlemelere karşın, kimi parçaların asıl anlamları hâlâ bilinmiyor. Çevirmen sık sık metin onarımı ve düzeltmeler yapmak zorunluğunu duymuştur. Her yerde yaptığı bu onarım ve düzeltmelerin nerelerde olduğunu da gösterememiştir. Onun için, yapılan çeviride metnin aslı bazan silik kalmıştır. Destanın başından sonuna, okurun anlamasına engel olan noktaları saymış olduğumuza ve yapıtı anlamak konusunda çaba göstermesini ayrıca kendisinden dilediğimize göre, şiirin sanat ve düşünce bakımından göstereceği değeri, okurun anlayıp beğeneceğinden kuşquamız yoktur.

Biz, bu şiirsel metnin İsa'dan önce aşağı yukarı 1250 yıllarına bağlanan en son yazmasını temel aldık.

Şiirin son özgün yazmasıyla ilgili elimize geçmeyen eksik parçalarını, eski metne ve Hititçe yazmasına göre onardık.

Gılgamış destanının oluşumunda üç gelişme evresi vardır:

1. Sümerce yazma. Bunun tarihi, İsa'dan önce 2000 yıllarıdır. Bu Sümerce yazma elimize eksik olarak geçmiştir. Anlaşılması da güçtür. Konu, bütünlük gösteren bir destan biçimine sokulmamıştır. Gılgamış'ın başından geçen birçok şey anlatılmaktadır. Bu destansal öykülerin kimileri, bize Gılgamış'ın, bir zamanlar Güney Babil sınırları içinde olan eski kentlerden Uruk'un beyi olduğunu, Kuzey Babil kentlerinden Kiş kralı Agga'ya karşı savaştığını anlatmaktadır. Bu yazmada, Gılgamış'ın tarihsel bir kişilik olarak gösterilmesi olgusuna, son yazmalarda raslanmaz. Bununla birlikte, kahramanın Uruk'a sıkı sıkıya bağlı kaldığı, sonraki yazmalarda da belirtilir. Gılgamış, Uruk surunun kurucusu olarak tanınmaktadır. En son yazmanın ozanı, okurunu sanat yapıtı olan bu suru gözden geçirmeye çağırır; surun üzerinde Gılgamış'ın yazıtını okutmakla da bu yiğitin gerçekten yaşadığını kanıtlamak ister. Eski yazmalardaysa, Gılgamış tümüyle bir söylenceler dünyasında yaşar. Gılgamış'la ilgili öykülerin kökenleri Sümerce yazmada da görülür. Örneğin, gökyüzünün boğasıyla olan savaşı, dev yapılı Huvava'yı öldürmesi gibi. Yine Sümerce yazmada, Engidu, Gılgamış'ın hep yanındadır; ama sonraki yazmaların tersine, onun eşit bir yoldaşı, arkadaşı olmayıp, sadık bir kölesidir. Sümerce yazılan

Gılgamış destanının büyük bir bölümü, yeni yazmada görülemez. Örneğin, Gılgamış'ın kendi ecesi tanrıça İştar için yaptırmak istediği göz kamaştırıcı tahtın kerestesini sağlamak amacıyla korkunç cinlerin koruduğu cins bir ağacı nasıl kestiğini, yeraltı dünyası tanrıçasının bunu kıskanıp kesilen ağacı yeraltından yeryüzüne açtığı bir yarıktan cehenneme nasıl düşürdüğünü, Gılgamış'ın kölesi Engidu'nun bir hileyle bunları nasıl yeneden yeryüzüne çıkardığını anlatan öykü, son yazmada bulunmaz. Yalnızca bu öykünün içerdiği yeraltı dünyasının şaşırtıcı gelenekleriyle, kurallarıyla ilgili bilgi, yapıtı yazıya geçireni öylesine ilgilendirmiştir ki, destanın bütün dünya bilgilerini içermesi gerektiğini düşünerek Engidu'nun yeraltı dünyasına gidişini, öykünün bütününden ayırıp, sözcüğü sözcüğüne yapılmış bir çeviri olarak destana eklenmiştir. İşte bu başarı, destanın 12'nci tabletini ortaya çıkarmıştır. Okurlarımız bu 12'nci tableti gözden geçirmekle eski Sümerlerin, Gılgamış'ın yiğitlikleriyle, ünüyle ilgili ne düşündüklerini, ne düşlemlediklerini anlamış olacaklardır.

2. Eski Babil yazması. Bu yazma, Hamurabi zamanında (M.Ö. 1800 yıllarında) yazılmıştır. Elimize üç tableti eksik olarak geçmiştir. Bununla birlikte, söylenenin tarihsel evrelerini açıkça göstermeye yeter. Ozan, Sümer yazmasından, halkın dilinde dolaşan masallardan yararlanarak, tümüyle serbest bir yöntemle, Gılgamış'ın sonsuz yaşamı arama destanını yaratmıştır. Gılgamış destanı da, ozanın elinde, bizim Faust'a benzer dediğimiz şiirin özelliğini, yani 'sorunsal şiiri' özelliğini ka-

zanmıştır. Destan, insan yaşamının bütün yorgunluk ve güçlüklerinden doğan sorunlarını yanıtlamak için yazılmıştır. Yanıt, son derece kötümserdir; bütün emekler boşunadır. İnsan yaşamının bütün karışıklığı içinde parlayan tek şey, dostluktur. Bu değer, kadın aşkına karşı derin bir nefretin tersi oluyor. Ne yazık ki bu değer de ölümlüdür. Çünkü tanrıların yönettiği, ama sonsuz düzene bağlı olan alın yazısının gücü, en parlak dostluğu bile yıkar, bitirir. Ölümün de ortadan kaldıramadığı dostluk, hep insanı boş yere uğraştıran alın yazısına olan inanç, bu bulanık destan havasında tek olumlu noktayı oluşturmaktadır. Bu düşüncenin derinliği, ozanın ortaya koyduğu konunun biçimiyle tam bir karşıtlık durumundadır. Şiir, en basit bir halk şiiri deyişine sokulmuştur. Ozan dizelerinde “bahri recez” (1) kullanmıştır. Destanın yapısı çok açıktır. Olayların akışı, dramatik birtakım kurallara bağlanmıştır. Kahramanlar, güçlerinin her ölçünün sınırını aştığı sırada, yazgılarının birdenbire değiştiğini görürler. Bu düşüş, gökyüzü boğasının öldürülmesinden sonra olur. Bunu Engidu’nun ölümü ve Gilgamesh’ın boş yere sonsuz yaşamı araması izler.

Destanda egemen olan ana düşünceyi, bunun kalıba sokuluşunu, öykünün akışına katılan kişilerin seçimini, değişik kişiliklerin taşıdıkları özellikleri, kişilerin oynadıkları karşılıklı oyun biçimini, bu eski Babilli ozan bulmuştur.

3. Destanın son bölümünün olduğu tarihi kesin olarak söyleyemeyiz. Bu tarihi 1250 olarak kabul edersek, o zaman kilise örneksemesine [canonisation ana-

lojisine] uymuş oluruz; çünkü 1250 tarihinde Babillerin bilimleri, yazınları doruk noktasında, kesin biçimini almış durumdadır.

Gilgamiş destanının en son ozanı, Kassitler çağında yaşamış olan Sin-lekke-unnini adında bir sanatçıdır. Bu ozan, yapıtı, bilerek basitleştirilmiş olan biçiminden kurtarıp, çok sanatlı bir kalıba koymuştur. Yapıtın çağdaştırılması her bakımdan eski ozanın amaçlarına bağlı kalınarak yapılmış; ama konu, her bakımdan zenginleşmiş, incelmıştır.

Bu son sanatçının yapıta yepyeni örgeler [motifler] ekleyip eklemediği, bugün için belli değildir. Belki yapıta, 11'inci tabletin içerdiği tufan öyküsünü karıştırmıştır. Ozan bu konuyu, eski Babillilerin başka bir destanından, yani 'Atarharis' destanından almış olabilir.

Tufan öyküsü ve Nuh'un (2) tufandan kurtulduktan sonra ölümsüzlüğü elde etmesi düşüncesi, tümüyle Sümerlerin malıdır.

III.

Gilgamiş destanındaki kişilikler, Tanrılarla insanlar arasında bulunan kahramanlardır. İşte bu durumda trajik bir düşmanlık ortaya çıkıyor. Ölüm sorununun bu gibi kişiliklerde, başka kimselere göre, daha yeğin, daha acı verici bir nitelik aldığı göze çarpıyor.

Bu kahramanların doğrudan doğruya işlerine karışan tek tanrıça, Gilgamiş'a âşık olan İstar'dır. Bu tanrıça kıskırtıldığından, her iki kahraman günahlı sayılıyor.

Bu günahlilik yüzünden de yeniden trajik bir düşmanlık doğuyor. Fakat ozan, bu günahı ciddi bir günah saymamıştır. Çünkü ozan, kahramanların davranışlarında günah olacak bir yan bulmamaktadır. Şair, Engidu'yu işlediği günahattan dolayı değil, raslantısallıkla, eski tanrıların kurdukları düzene karşı geldiği için öldürmüştür.

Ozanın tanrılara karşı davranışı, özellikle tufan öyküsünde göze çarpar. Burada tanrılar, yakılan adak tütüsülerin kokusunu almakta büyük bir hırs gösteriyorlar. Ana tanrıça İstar ise bir kocakarı gibi çene çalıyor, düşünmeden yaptığı kötülük, Ea'nın kurnazlığıyla gideriliyor. Tanrılar iki kümeye ayrılıyorlar. Tanrı Enlil, her iki yan arasında arabuluculuk yapıyor.

Ozanın saygı gösterdiği biricik tanrı, Gılgamış'a yol gösteren Güneş Tanrısı'dır. Ozan saygıyla karışık bir korku içinde, bilinmeyen bir geçmişte tanrıların kendi kendilerine ve insanlara koydukları değişmez yasalar-dan söz ediyor. Ama ozanın bu konuda ileri sürdüğü düşünceler, acı alaydan kendisini kurtaramayan yazgıya boyun eğmekten başka bir şey değildir. Homeros'ta olduğu gibi, tanrılar insanların yaşamlarını yukarıdan yönetiyorlar, ama bunlar hırslarının ve kurdukları düzenlerin etkisi altındadırlar. Buna karşılık insan kahramanlar (Gılgamış ve Engidu), davranışlarıyla taşkınlık yapan birer suçsuz çocuk gibidirler.

Gılgamış, öykünün ilerleyişi sırasında, derece derece her şeyi bilen bir kişi olarak göze çarpar. Gördüğü işlerin hepsi, hep hesaplı, akıllıca verilen kararlardan doğmuş değildir. Birinci kez içgüdüleriyle harekete ge-

iyor, her zaman da başarılı oluyor. Çünkü tanrılar kendisine yardım ediyorlar. İkincisinde yine içgüdüleriyle davranıyor; bunda başarısızlıklarla karşılaşılıyor. Çünkü destanda görülen sonsuz düzene ve yasaya karşı savaşıyor. Bu başarısız savaşın sonunda dünya gezisinden dönen Gılgamış, Babillilere her şeyi anlatan, her şeyi bilen bir Bilgelik Tanrısı olarak görünüyor. Ama sonraki kuşaklar, Gılgamış öyküsünün büsbütün kötümser ve hiç kimseyi doymurmayan bir sonla bitmesini beğenmiyorlar.

Sonraki Gılgamış söylencesinde, Gılgamış sonunda ölür. Ama yeraltı dünyasında en yüksek konumu alır. Bu konum, ölümler mahkemesinin başyargıçlığıdır. O, cehennemde, yeryüzünde kendisinin koruyucusu olan Güneş Tanrısı adına yargılar. Böylece Gılgamış'ın kişiliğini göz önüne getirirsek, onun özyapısını, özyapısının gelişme çizgisini elden geldiğince anlatmış oluruz.

Tanrılar dışında, destanda rolü olan öteki kişiler yumuşak çizgilerle çizilmiş olmakla birlikte, olağanüstü bir özyapıya ya da bu özyapının gelişmesine bağlı değillerdir. Örneğin orospu, mesleğinin herhangi bir özel yanını temsil ediyor. Bir doğa çocuğı olan Engidu, tümüyle ayrı bir yöntemle betimleniyor. Bu doğa çocuğunun orospudan aldığı insansal zevkten sonra, birlikte yaşadığı hayvanlar kendisinden tiksiniş uzaklaşıyorlar. Bu sahne, destanın en etkili, en güçlü noktasıdır.

Engidu'nun yiğitliklerinde bir olağanüstülük yoktur. Çünkü o da herhangi bir yiğit kişi gibi davranmıştır. Bununla birlikte, ozan bütün bu Engidu söylencelelerinden küçük bir tragedyaya yaratmaya kalkmıştır.

Tanrıların yazdığı kara alın yazısının sonucunda amansız bir derde düşen Engidu, kendi kendisine yazıklandığı gibi, onu yabanılıktan kurtaran, insanlar arasına sokan kimselere de ayrıca ilenmekten kendini alamıyor; hayvanlarla yaşadığı günlerin özlemine çekiyor. Ancak Güneş Tanrısı, kendisinin insanlar arasına karışmasının ve böylece kazandığı ünün, ölümünden sonra da sürmesinin boş bir değer olmadığını söyleyerek, onu avutuyor.

Bu Engidu dramı, büyük Gılgamış dramının bir yan öyküsü olarak doğmuştur. Gılgamış'ın büyük figürüne karşı, drama katılan bütün kişilikler ikinci planda kalırlar. Ozan amacına ulaştıktan sonra, bu kişiliklerin hepsi sahneden çekilir ve bir daha kendilerini göstermezler. Oğlunu özenle, öğütlerle, kutsamalarla yola uğurlayan anası bile, onun dönüşünde artık görünmez. Böylece destan, yalnızca insan yaşamının akışı, insan yaşamının büyük bir simgesi olarak ortaya çıkar.

Ord. Prof. Landsberger

GILGAMIŞ DESTANI

BİRİNCİ TABLET

Yerin dibindeki suyun kaynağını görenin öyküsünü dinle, yurdum! Dünyada her şeyi bilen adamın adını ünlendireyim: onun görmediği hiçbir şey yoktur. Dünyanın bütün bilgeliklerini bilip torunlarına bırakan bir adamdır. Gizleri görüp bunların perdesini yırtan bir adamdır. Tufandan önce olanın haberini getirdi. Uzun yoldan gelip yorgun düştü; ama gücünü yitirmedi. Bütün çektiklerini bir anıt taşına kazıdı.

Uruk'un dört bir yanına duvar çektirdi. Kutsal E-anna'nın (3) ve temiz hazinenin duvarına bak! O duvar, didilmiş yünden örülen bir urgan gibidir. Onun köşe burçlarını da gözden geçir! Onun eşini hiç kimse yapamaz. Ta öteden beri orada duran taş merdivenden yol alıp İhtar'ın oturduğu E-anna tapınağına yaklaş! Sonradan gelen hiçbir kral onun eşini yapmadı.

Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü! Temeli gözden geçir! Tuğla duvarı incele. Acaba bunun tuğlaları pişmiş (4) değil midir? Temeli yedi bilge kurmamış mıdır? (5).

(Burada 25 satır eksiklik vardır. Bu eksiklik Etice yazmadan aşağıdaki biçimde tamamlanabilir.)

Ulu Tanrı Gılgamış'ı en yetkin biçime soktu. Bütün tanrılar, ona en iyi erdemleri vermek için birbirleriyle yarış ettiler. Güneş Tanrısı ona, erdemin en yükseğini, yeraltındaki tatlı su okyanusunun tanrısı Ea, bilgeliği bağışladı (6). Büyük tanrılar Gılgamış'ı şu ölçüde yarattılar: Boyunun uzunluğu on bir endaze, göğsünün genişliği dokuz karış (7).

(Gılgamış'ın bedeninin betimlemesini son yeni Babil yazmasında korunmuş olan ufacık bir parçadan, aşağıdaki gibi tamamlamaya çalışabiliriz.)

Adımlarının genişliği idi. Sakalı yanaklarından aşağı uzamıştı. Güzel bıyıkları vardı. Başındaki saçlar gürdü. Bedeni her bakımdan ölçülüydü.

Onda üçte iki tanrılık, üçte bir insanlık vardı. Gövdesi pek iriydi.

(Altı satır eksik.)

Bütün ülkeleri dolaştıktan sonra Uruk kentine vardı. Uruk caddelerinde kurumundan kafasını dik tutuyordu. Caddelerde yabanıl bir boğa gibi böğürürdü. Eşsizdi. Silâhları kalkıktı. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmazdı. Dirliksizliği yüzünden Uruk halkı gittikçe eksildi.

Gılgamış, oğlu babaya bırakmaz, gece gündüz kudurup sağa sola çatarı. Gılgamış ağılı bol (8) Uruk'un ne biçim çobanıdır?(9)

Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral, oğulu babaya, sevileni sevene, kocayı karıya hiç bırakır mı?

Gilgamesh'ın savaşçıların kızları, erlerin karıları, bundan ötürü tanrıların huzurunda ağlayıp sızlandılar. Bunların ağlayıp sızlanmalarını tanrılar dinlediler. Gök-yüzünün tanrıları da, Uruk kentinin baştanrısı Anu'ya başvurarak şöyle dediler:

“Sen, ipe gelmez, yabanıl, vahşi boğayı, Uruk halkını tedirgin etmek için mi yarattın? Eşsizdir. Silâhları kalkıktır. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmaz. Gilgamesh, oğulu babaya bırakmaz Gece gündüz kudurup sağa sola çatar. Gilgamesh ağılı bol Uruk'un ne biçim çobanıdır?”

Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral oğulu babaya, sevileni sevene, kocayı karıya hiç bırakır mı ?

Gilgamesh'ın savaşçıların kızları, erlerinin karıları bundan ötürü ağlayıp sızlandılar. Bunların ağlayıp, sızlanmalarını büyük Gök Tanrısı dinledi. (10)

Büyük tanrıça Aruru (11) çağırıldı:

“Ey Aruru, sen büyük Anu'yu yarattın. Şimdi onun rakibini yarat! O istediği denli Gilgamesh'a karşı dursun. Bu iki yiğitin birbirlerine karşı güçlerini ölçmelerinden Uruk şehri soluk alsın!”

Tanrıça Aruru bunu duyar duymaz Gök Tanrısının rakibini kalbinde yarattı. Aruru ellerini yıkadı; bir parça çamur koparıp yazıya attı. Ve yazıda yiğit Engidu'yu yarattı. Çamurdan yaratılan Engidu, demir gibi sertti

(12). Bütün gövdesi kıllarla kapkara olmuştu. Kadın gibi uzun saçları vardı. Saçının lüleleri tıpkı buğday başağı gibi filizlenmişti.

O, insan ve kent yüzü görmemişti. Üzerinde, yazının hayvanları gibi bir giysi vardı. Bu durumda ceylanlarla ot yiyor, yabanıl hayvanlarla itişe kakışa suvata (13) iniyor; suyun kalabalığıyla (14) gönlü açılıyordu.

Günün birinde suvatın karşı yakasında bir avcıya, bir tuzak (15) kurana rasgeldi. Birinci, gün, ikinci gün ve üçüncü gün suvatın karşısında ona rasladı. Onu gören avcının yüzü dondu; hayvanlarıyla olduğu yerde saklandı; korkudan titremeye tutuldu; sesi soluğu kesildi, içini sıkıntı bastı; çehresini bulut kapladı; gönlünü gam, üzünc sardı; yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne döndü.

Avcı, konuşmak için ağzını açıp babasına dedi:

“Baba, dağdan bir adam geldi. Bu yörenin en güçlüsüdür. Gökten inen yoğun cevhere (16) benzer. Gücü büyüktür, hep dağda dolaşüyor. Her zaman yabanıl hayvanlarla ot yiyor. Ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor. Korkudan ona yaklaşılamıyorum. Açtığım çukurları (17) doldurdu. Gerdiğim ağları yerden koparıp çıkardı. Kırın kalabalığını, (18) avı elimden kaçırıyor, kırdaki işime engel oluyor.”

Babası konuşmak için ağzını açıp avcıya dedi:

“Biliyor musun oğlum, Gılgamış Uruk’ta oturuyor. Onu yenecek kimse yoktur. Gökten inen yoğun cevhere benzer. Gücü büyüktür. Ona, krala yüzünü dön! Güçlü adam hakkında ona bilgi ver. O sana bir fahişe ver-

sin. Onu kıra götür. O kadın, bu adamı orada, güçlü bir adam gibi yensin. Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında, o kadın giysisini atsın ve o da zevke dalsın.

Kadını görür görmez, ona yaklaşıacaktır: Fakat kırlarda onunla birlikte yürüyen hayvanlar, onu yadsıyacaklardır.”

Babasının öğüdü üzerine kalkıp, avcı yaya olarak Gılgamış’a gitti. Yolunu tuttu, Uruk’un ortasında durdu:

“Gılgamış, beni dinle ve bana öğüt ver! Dağdan bir adam geldi. Bu, ülkenin en güçlü adamıdır. Gökten inen yoğun cevhere benzer; gücü büyüktür. Her zaman dağda dolaşıyor, hep yabanıl hayvanlarla ot yiyor, ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor. Korkudan ona yaklaşamıyorum. Açtığım çukurları doldurdu. Gerdiğim ağları yerden çıkarıp kopardı... Kıryn kalabalığını, avı elimden kaçırıyordu. Kırdaki işime engel oluyordu!

Gılgamış, ona, avcıya dedi:

“Ey avcı, git; yanında bir fahişe, bir orospu görür! Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında, kadın, giysisini atıp şehvetini kabartsın; kırlarda onunla büyüyen hayvanlar, onu yadsıyacaklardır.”

Avcı gidip yanına bir fahişe, bir orospu aldı. Bunlar doğru gidecekleri yerin yolunu tuttular. Üçüncü günde belli yere vardılar. Avcı ve fahişe yerlerine oturdular. Bir gün, iki gün suvatın karşısında beklediler. Hayvanlar gelip suvatı su içtiler. Su kalabalığı geldi (19) ve yüreği rahatladı.

Ne de olsa Engidu, dağda yaşadığı için, ceylânlarla ot yiyor, su kalabalığıyla yüreği rahatlıyordu. Orospu bunu, bu yabanıl adamı, kırdı dolaşan bu cellat (20) herifi görür.

“Orospu! İşte budur. Göğsünü gevşet, kucağını zevkine aç, dalsın! Korkma!. Onun saldırısını karşıla. Bir kez seni görür görmez sana yaklaşacaktır. Üstünde yatması için giysisini aç. O yabanıla kadınlık becerini göster: Kırılarda onunla büyüyen hayvanlar onu yadsıyacaklardır. Onun tutkusu (21) senin üstünde zevke doymayacaktır.”

Orospu, göğsünü gevşetti. Kucağını açtı. Ve o, kadının zevkine daldı.

Kadın korkmadı. Onun saldırısını karşıladı. Üstünde yatması için giysisini açtı. Yabanıl adama kadınlık becerisini gösterdi. Onun tutkusu kadının üstünde zevke doymadı.

Engidu, altı gün, yedi gece uyanık kalarak orospuyla Allah'ın emri oldu.(22)

.....(23)

Engidu'yu gören ceylânlar mertleyip (24) kaçtılar. Artık kırım hayvanları onun yanından uzaklaştılar. Hayvanların ondan uzaklaştığı sırada, Engidu, bedeni bağlanmış gibi ürperdi. Dizleri tutmadı. Engidu zayıf düştü. Yürüyüşü eskisi gibi değildi.

Sonra akli başına geldi; işi anladı. Geri dönüp orospunun dizlerine oturdu, onun yüzüne bakarak sözlerine kulak verdi. Orospu ona, Engidu'ya dedi:

“Engidu sen bilgesin, sen bir tanrı gibisin! Neden

bu kalabalıkla kırdan dolaşıyorsun? Gel, seni Uruk'a, Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa götürüyüm. Gılgamış'ın olduğu yere, gücü tam olan adamın, yabancı boğa gibi insanlara zorbalık eden yiğitin yanına."

Fahişenin bu sözleri Engidu'nun hoşuna gitti; bilge gönlü bir arkadaşına gereksinim duydu. Engidu ona, orospuya dedi:

"Gel orospu, beni birlikte götür! Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa; Gılgamış'ın olduğu yere, gücü tam olan adamın, yabancı boğa gibi insanlara zorbalık eden yiğitin yanına. Ben ona meydan okumak istiyorum. Yiğit gibi konuşmak istiyorum. Uruk'a gidince Uruk'un yazgısını değiştiririm. Kırdan doğanın gücü yamandır!"

"Gel, bırak gidelim. O, senin yüzünü görsün. Sana Gılgamış'ı göstereyim. Onun nerede olduğunu çok iyi biliyorum. Engidu, Uruk'a gel. Süslü kemerler kullanan insanların yanına! Her gün orada bir bayram kutlanır... Neşe yaratan genç oğlanların, görölmeye değer genç kızların oldukları yere: Zevk onlardadır; tam neşe içindirler."

(Bir satır eksik.)

"Engidu, sana yaşamı seven, acıdan zevk alan Gılgamış'ı göstermek isterim. Onu gör, onun yüzüne bak: O, erkek güzeldir. Tam güçlüdür; senden güçlüdür. Gece gündüz dinlenmesi yoktur. Engidu, kıskançlığını bırak! Ona, Gılgamış'a, sevgiyi Şamaş (25) gösterdi. Onun aklını düşüncesini Anu, Enlil ve Ea (26) genişletti-

ler; sen o dağdan gelmezden önce, Gılgamış seni düşün-
de gördü; düşünüyerek kalktı, anasına anlattı: “Aman
ana, ben bu gece bir düş gördüm. Bütün gücümle adam-
ların arasından geçip ileri gittim. Orada gökyüzünün
yıldızları birdenbire yere döküldüler. Göktaş gibi yu-
kardan aşağı üstüme düştü. Onu kaldırmak istedim. Ba-
na ağır geldi, kımıldatmak istedim, kımıldatamadım. U-
ruk halkı oraya toplandı. Erkekler onun ayaklarını öp-
tüler ve ben, o bir karıymış gibi, üzerinde ondan zevk
aldım (27). Orada kendi kendime zorladım. Onlar bana
yardım ettiler. Onu kaldırdım ve sana getirdim.”

Her şeyi öğrenen Gılgamış'ın anası, Gılgamış'a an-
lattı:

“Gılgamış, bu açık bir şeydir. Kırdan sana benzer bi-
ri doğmuştur. Onu dağlar yetiştirmiştir. Senin onu gö-
rür görmez, bir karıymış gibi üzerinde ondan zevk aldı-
ğın adam, senden asla ayrılmayacaktır. Adamlar onun
ayaklarını öpecektir. Sen onu kucaklayacaksın. Onu ba-
na getireceksin! O, güçlü Engidu'dur. Dar zamanda ar-
kadaşa yardım eden bir yoldaştır. Ülkede en güçlü odur.
Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer. Gücü bü-
yüktür. Senin, karı gibi, üstünde zevk aldığın o adam,
senden hiç ayrılmayacaktır.”

Gılgamış uyumak için yattı ve başka bir düş gördü.
Anasına anlattı:

“Aman ana, başka bir düş gördüm. Karışık şeyler
gördüm. Uruk'ta yolun ortasında bir balta yatıyordu.
Bunun çevresine toplanmışlar; halk da oraya zorluyor-
du. Bu baltanın görünüşü şaşırtıcıydı. Ona baktığımda

sevindim. Onu severek, bir karıymış gibi, onun üzerinde ondan zevk aldım ve yanıma koydum.”

Bilge, bütün bilimleri bilen Ninsun (28), oğluna dedi:

“Gılgamış, senin o adamı görmenin, o bir karıymış gibi onun üzerinde ondan zevk almanın anlamı, onu sana denk tutacağımı gösterir. Bu, yine güçlü Engidu’dur, dar zamanda arkadaşına yardım eden bir yoldaştır. Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer, gücü büyüktür!”

Gılgamış bir daha anasına dedi:

“Bu, bana büyük bir pay olarak düşün! Bir arkadaş kazanmak isterim, bir yoldaş!”

(Bir satır eksik.)

Ve Gılgamış düşleri yordu.

“Gel bakalım, yaş yerden kalk!”

Fahişe böylece Engidu’ya anlattı. Hayvanların su içtikleri yerde ikisi yalnız kalmışlardı.

İKİNCİ TABLET

Engidu fahişenin karşısına oturdu. O, onun sözcüklerini dinledi ve anlattıklarına kulak verdi. Kadının öğüdü yüreğine işledi. Kadın bir giysi çıkardı: Birini ona giydirdi, öbürünü kendisine alıkoydu; kadın onu bir ana gibi elinden tutup çobanların sofrasına, hayvanların ağılına götürdü. Onun, yurdu dağlar olan Engidu’nun, önceleri ceylânlarla ot yiyen adamın, kalabalığın sütünü emenin, şimdi önüne yemek koydular. O, utanarak gö-

zünü diyor, bakıyordu. Engidu ekmek yemesini bilmiyor, içki içmesini anlamıyor!

Fahişe ağzını açıp Engidu'ya dedi:

“Engidu, ekmek ye! Bu, yaşamın koşuludur! İçki iç! Bu, ülkenin göreneğidir!”

Engidu, doyuncaya dek ekmek yedi. Yedi küp içki içti. İçti açıldı, neşe buldu. Yüreğine açıklık geldi, yüzü parladı. Kılılı, pis gövdesini sıvadı, kendi kendini yağladı (29), insana döndü. Sonra bir giysi giydi, artık adam oldu.

Arslanların üstüne yürümek için silâhını aldı. Çobanlar geceleri uykuya daldı. Kurtları yakaladı, arslanları kovaladı. Eski bekçiler rahat ettiler. O, güçten üstün insan, o erkeklerin bir tanesi Engidu, bunlara bekçi oldu.

(14 satırlık boşluk. Engidu fahişeye birlikte)

Engidu, orospu ile eğlenirken gözlerini kaldırdı ve bir adam gördü. Fahişeye seslendi: “Yosma! Adam buraya gelsin! O ne diye geldi? Söyleyeceğini dinlemek isterim!”

Fahişe adamı çağırıp ona yaklaştı, ona dedi:

“Adam, nereye acele ediyorsun? Yorulman neye yarar?”

Adam ağzını açıp Engidu'ya dedi:

“Benimle birlikte kız evine (30) gel! Nişanlı seçmek için herkesin evi Uruk kralına daima açıktır. Nişanlı seçmek için herkesin evi, Uruk kralı olan Gılgamış'a daima açıktır. O, evlenecek olanlarla önce kendisi yatar, sonra da koca (31). Tanrısal yasaya göre bu, tanrının bir buyruğudur. Bu buyruk kendisine göbeğinin bağı kesilir kesilmez verilmiştir” (32).

Adamın sözü üzerine benzi sarardı...

(Dokuz satırlık boşluk.)

Engidu önden gidiyor, orospu onun arkasından.

O, Uruk'a girince halk çevresine toplandı. Uruk'ta caddenin ortasında durunca, insanlar başına biriktiller ve ondan şöyle söz ettiler: "O, aşağı yukarı Gılgamış'a benzer. Bedence daha ufaktır; ama, kemikleri onunkinden daha güçlüdür.

(Bir satır eksik.)

Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. O, kalabalığın sütünü emmiştir."

(Bir satır eksik.)

Zayıf yavrucuklar gibi ondan korkmalarına karşın, adamlar rahatladılar, "O yiğite karşı, gösterişi yaman bir yiğit alandadır. Gılgamış'a karşı tanrıya benzer, onun (33) bir eşi alandadır! İşhara'ya (34) özgü bir yatak hazırlanmıştır. Gılgamış'ın onun yanında kalması için. Bu gece onunla 'Allahın emri' olacaktır" (35)

Gılgamış yaklaştığında, Engidu caddenin ortasına dikildi. Gılgamış'a yolu kapamak isteyip, onu yatak odasına bırakmadı.

(Yedi satır eksik.)

Gılgamış kırdı büyüyen, gür saçlı, ele avuca sığmaz Engidu'ya baktı: Kendi kendisine yol açtı ve üstüne yürüdü. Kentin alanında birbirleriyle karşılaştılar. Engidu kapıyı ayağıyla kapayıp Gılgamış'ı içeri bırakmadı. Bunun üzerine boğalar gibi böğürerek kapıştılar: Kapının direklerini paramparça ettiler. Duvar yerinden sarsıldı! Gılgamış ve Engidu, evet, boğalar gibi böğürerek birbiriyle kapıştılar. Kapının direklerini param-

parça ettiler. Duvar yerinden sarsıldı! Gılgamış diz üstü yere düşünce, öfkesi indi ve göğsünü geri çekti. Gılgamış göğsünü çeker çekmez, Engidu ona, Gılgamış'a dedi: "Anan olan, ağılın yabanıl ineği, Tanrıça Ninsun (36), seni bir tane doğurdu. Başın adamların tepesini aşmıştır! Enlil senin alnına insanların krallığını yazmıştır! Gücün evrenin beylerinden üstündür."

(On satırlık boşluk.)

Birbirini öptüler ve arkadaş oldular.

(Görünüşe bakılırsa bundan sonraki 14 satırlık boşluğun sonuna doğru, Gılgamış'ın Engidu'yu, bir oğul olarak kendi anasına götürmüş olmasından söz ediliyor. Gılgamış, Engidu'dan şu biçimde söz ediyor.)

"Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer, gücü büyüktür! Kimse karşısında duramaz. Ona lûtfunu göster."

Gılgamış'ın anası oğluna dedi, Ninsun, yabanıl inek, Gılgamış'a dedi:

"Oğlum....

(Üç satır eksik.)

(Engidu'nun hep korumakta olduğu biçiminden ötürü, Ninsun'un şaşkınlığını belli ettiği anlaşılıyor. Bundan sonraki beş satırsa, Gılgamış'ın yanıtlarını oluşturabilir.)

"Onunla yukarı, aile ocağının kapısına gitti. O, bana karşı pek çok kışkırtıldı. Engidu'nun babası ve anası yoktur. Onun dağınık saçları hiç kesilmemiştir. O, kırda doğduğundan kimse onu eğitmemiştir."

Engidu orada durdu ve onun söylediklerini dinle-

di. Gözleri yaşla doldu. Söylenenler kendisine pek dokunduğundan acı acı içini çekti. Gılgamış, yüzünü ona çevirip, oturdukları yerde birbirleriyle kucaklaştılar; âşıklar gibi eller birbirinin üstüne kondu ve Gılgamış, Engidu'ya dedi:

“Dostum, neden gözlerin yaşla dolu? Söylenenler sana dokunduğu için mi acı acı içini çektin?”

Engidu ağzını açıp Gılgamış'a anlattı:

“Dostum, bir acı boğazımı sıkıyor. Kollarım uyuştur, gücüm azaldı.”

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

(Altı satır eksik.)

“Ejder yapılı Humbaba ormanda oturuyor. Sen ve ben onu öldürüp şu belâyı ülkeden kaldıralım. Kendimize katran ağaçları devirelim.”

(Dört satır eksik.)

Engidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

“Dostum, ben dağlarda deneyimliyim; yabanıl hayvanlarla oralarda dolaştım. Ormanın uzaklığı iki kez on bin saat çeker. Yukarıya, onun içine dalacak kimdir? Humbaba... onun böğürtüsü tufandır, evet, onun soluğu ateş, saldırısı ölüm. Neden ötürü böyle şeyleri yapıyor ya yeliyorsun? (37) Humbaba'nın oturduğu yer için savaşan hiçbir kimse ona karşı dayanamaz.”

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

“Katransa, ben bunun dağına çıkmak istiyorum. Bu dağ geniş ormanın ortasında bulunuyor.

(Üç satır eksik.)

Humbaba'nın bulunduğu ormana gitmek istiyorum.

rum. Savaşta bir balta bana yeter. Sen burada yalnız kal, ben oraya gideceğim.”

Engidu, ağzını açıp Gılgamış’a dedi:

“Oraya nasıl gidebiliriz... Katran ormanına? Gılgamış, onun bekçisi bir savaşçıdır. Hiçbir zaman ımızganmaz. (38)

(İki satır eksik.)

Enlil onu, katranları korusun diye insanların başına belâ kılmıştır. Her kim yukarı, ormana çıkarsa, kötürüm olur.”

Gılgamış, ağzını açıp Engidu’ya dedi:

“.....” (39)

“Güneş gökyüzünde durdukça tanrılar sonsuza dek yaşarlar. Ancak, insanın günleri sayılıdır. Onların ettikleri hep havadır. Sen daha buradayken ölümden korkuyorsun. Yiğit ruhundaki gücün sana yararı ne? Öyleyse, seni ben götürüyüm de, ağzın bana: “İleri git! Korkma” diye çağırırsın. Kendim ölürsem adımlı yükseltirim, ‘Ejder yapılı Humbaba’nın düşmanı Gılgamış ölmüştür,’ derler.”

(Sekiz satır eksik.)

“Katran devirmek için elimi bulaştırmak istiyorum. Kendim için bir ad bırakmak istiyorum.

Şimdi dostum, silâhçı ustasına gitmek istiyorum. Silâhlar gözümüzün önünde dövülsün.”

Elele verip silâhçı ustasına gittiler. Ustalar oturup birbirleriyle danıştılar. Büyük baltalar dövdüler. Üç okkalık nacaklar dövdüler. Yalımı iki okkalık büyük kılıçlar dövdüler. Kabzaların başı on beş okkalık, kılıçların

kını on beşer okkalık; altından. Gılgamış ve Engidu, her biri 300 okkalık silâhlar taşıdılar.

Adamlar, Uruk kentinin yedi sürgülü kapısına vardılar; halk bir araya birikti; Uruk sokaklarına neşe saçıldı. Gılgamış, Uruk sokaklarında halkın neşesine tanık oldu. O, karşısında oturan halka seslendi:

“Ben, ejder yapılı Humbaba’ya gitmek istiyorum. O söylenen şeyi, ben Gılgamış, görmek istiyorum. Onun adı ülkelere yayılmıştır. Katran ormanına koşmak istiyorum. Uruk çocuğunun nasıl güçlü olduğunu bütün ülkeye anlatayım. Katranları devirmek için elimi bulaştırayım. Kendim için sonsuzlaşacak bir ad yapayım!”

Uruk mahallesinin yaşlıları dönüp Gılgamış’a dediler:

“Gılgamış, sen genç olduğundan, gönlün seni böylesine ileri götürdü. Sen burada ne yaptığını bilmiyorsun. Bizim işittiklerimiz, Humbaba’nın çok acayip olduğudur. Onun silâhının karşısına çıkacak olan kimdir? Orman iki kez on bin saat uzaklık çekiyor. Yukarı çıkıp onun içine girecek olan kimdir? Humbaba, onun böğürtüsü tufandır, evet, onun soluğu ateş, onun saldırısı ölüm. Neden dolayı böyle şeyleri yapmaya heves ediyorsun? Humbaba’nın oturduğu yer için savaşan hiçbir kimse ona dayanamaz.”

Gılgamış, öğütçülerinin sözünü dinledikten sonra, gülümseyerek gözlerini arkadaşına dikti (40).

(Dokuz satır eksik).

“Korucuyu meleğin seni sıkıntılardan kurtarsın; barış içinde Uruk kıyısına (41) dönmen için sana kılavuz olsun!”

Gilgamiş, diz çöküp elini kaldırdı:

“Söyledikleriniz yerini bulsun. Şimdi gidiyorum. Şamaş! Ellerimi sana kaldırıyorum: oraya varınca canım sağ esen kalsın! Beni Uruk kıyısına geri döndür! Göl-genî üstümden eksik etme!”

Bundan sonra Gilgamiş, arkadaşını çağırdı, falına onunla birlikte baktı (42).

(Yedi satır eksik).

Gilgamiş’in gözlerinden yaşlar boşandı:

“Hiç gitmediğim bir yol. Sonu belli olmayan bir yolculuk. Burada sağ esen kalırsam seni gönlüme göre sevmiş olurum. Kendimi senin zevkine kaptırmak isterim, seni tahtlara geçirmek isterim.”

Artık köleler silâhlarını getirdiler. Büyük kılıçları, yayı, sadağı eline teslim ettiler. Baltaları aldı, sadağı ve Anşan (43) yayını bir yanına astı, kılıcı kemere taktı. Yolda yürümeye başladılar. İnsanlar Gilgamiş’a sordular:

“Sen ne zaman kente geri döneceksin?”

ÜÇÜNCÜ TABLET

Yaşlılar Gilgamiş’a çok saygı gösterdiler. Yol hakkında ona öğüt verdiler:

“Gilgamiş, gücüne güvenmemelisin. Onu bırak yoluna gitsin, sen kendi kendini koru. O orada keçi yolunu bilir; arkadaşı kollar; Engidu orada senden önde gitsin. O, yolu gördü, yoldan geçti. Ormana giden yoldan, dağların geçidinden. O, Humbaba’nın bütün gizli yol-

larından geçti. Böylece önde giden arkadaşını korur. Onu bırak yoluna gitsin, sen kendi kendini koru. Şamaş seni dileğine kavuştursun. İşittiklerini sana gözlerinle göstereyim! O, sana kapalı olan yolu açsın! Yolu senin adıma açsın! Dağı senin ayağına açsın! Seni hoşnut eden şeyi, gecen sana getirsin (44). Lugalbanda (45) başarıda sana yardım etsin. Bir çocuk gibi başarısına kavuş! Humbaba'nın, kıyısında uğraşacağın ırmağında ayaklarını yıka! Akşam molanda bir kuyu kaz. Kırbanda (46) her zaman temiz su bulunsun. Şamaş'a soğuk su sun. Her zaman Lugalbanda'yı anımsa!

Engidu arkadaş, yoldaşı korusun. (anlaşılmaz bir sözcük) ... kadar kendisi getirsin. Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz; sen de yurda dönerken kralı bize teslim et!"

Engidu ağzını açıp Gilgamiş'a dedi:

"Sen karar verdin, artık yürü. Yüreğin korkusuz olsun. Yalnızca bana bak!

Hasmın oturduğu yeri, Humbaba'nın üzerinde dolaştığı yolları, iyi biliyorum. Yola çıkmamızı buyur, onlardan (47), buradan ayrıl!"

Gilgamiş, ağzını açıp Uruk'un yaşlılarına dedi:

(Dört satır eksik).

"Size söylediklerimi, benimle gidecek olan Engidu'yla birlikte yapacağım. Öğütlerinizi sevinerek gönülden dinledim."

Yaşlılar onun bu sözlerini dinledikten sonra, yiğitlere yol açtılar;

"Yürü Gilgamiş, işin uğurlu olsun! Koruyucu tanrının yanında gitsin, o seni başarıya erdiren."

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

“Gel arkadaşım, büyük saraya gidelim. Büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna. Ninsun'un vereceği akıllıca öğüt, ayaklarımıza doğru yolu gösterir.”

Gılgamış'la Engidu, elele verip büyük saraya, büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna çıktılar. Gılgamış çıktı ve Ninsun'un yanına girdi:

“Ninsun ben güçlendim; yeni bir şey başarmak istiyorum: Humbaba'nın yanına, uzak bir yola yürüyeceğim. Bilmediğim bir savaşa atılıyorum, bilmediğim bir yola çıkıyorum. Benim gidip geri dönmem, katran ormanına varmam, ejder Humbaba'yı öldürmem, Şamaş'ın nefret ettiği o belâyı ülkeden temizlemem için gereken zamanı, benim hesabıma Şamaş'tan dile. Onu öldürüp katran ağacını ben devirince, ülkenin yukarısında, aşağısında barış olsun. Utku belgisini senin önünde dikeyim.”

Kraliçe Ninsun, oğlu Gılgamış'ın sözlerini acıyla dinledi:

(On dört satırlık boşluk).

Ninsun odasına girdi.

(Bir satır eksik).

O, bedenine yaraşan bir giysi giydi, göğsüne de yaraşan bir mücevher taktı. O, kemer ve krallık tacını koydu. Merdivene basıp damın üstüne çıktı. Kurban yerine çıkarak tütsü yapıp Şamaş'ın önüne koydu. Tütsüsünü yakıp Şamaş'ın huzurunda kollarını kaldırdı:

“Neden oğlum Gılgamış'a coşkun bir yürek verdin, neden savaşa şimdi de o gitsin diye onu ileri ittin? Hum-

baba'nın yanına, uzak bir yol yürüyecek. O, bilmediği bir savaşa atılıyor, bilmediği yollarda yolculuk ediyor! Onun gidip geri dönmek, katran ormanına varmak, ejder Humbaba'yı yok etmek, senden nefret eden o kötü-yü ülkeden temizlemek zamanını Gılgamış'ın yoluna baktığın günde, seni seven o nişanlı, Aya, sana anımsatsın! Onu gecelerin bekçilerine, yıldızlara, akşamları baban Aya da ısmarla.”(48)

(On iki satırlık bir boşluktan sonra, aşağıdaki anlaşılması güç sözcükler geliyor):

O, tütsüyü söndürüp kötü ruhları dağıtma duasını okudu. Haber vermek için Engidu diye çağırdı.”

“Benim kucağında yetişmeyen güçlü Engidu! Şimdi seni oğulluğa kabul ettim. Gılgamış'ın armağanları olan, büyük rahipler, tapınak kızları ve tapınım töreni hizmetçileriyle birlikte kabul ettim.

Ninsun, Engidu'nun boynuna bir muska astı.

(84 satırlık bir boşluk).

Yaşlıların Engidu'ya ikinci seslenişleri:

“Engidu, arkadaşını kolla, yoldaşını koru , (49)
Onu kendin getir! Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz, sen de yurda dönerek kralı bize teslim et.”

(Tabletin gerisi kırıktır).

DÖRDÜNCÜ TABLET

(Bu tabletin ilk dört buçuk sütunu -bütün tablet altı sütundan oluşmaktadır- herhalde kralın ve arkadaşının katran ormanına gidişlerinden söz ediyordu. Ama,

bu sütunlardan ancak kırık bir parça kalmıştır. Bu parça, ikisinin başından her gün geçenleri sık sık betimlemektedir.)

İki kez yirmi saatten sonra hafif bir yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendi kendilerini akşam dinlenmesine çektiler. İki kez elli saati bütün bir günde yürüdüler. Bir ay üç günlük yolu üç günde kestirdiler. Akşam dinlenmesine bir kuyu kazdılar (50).

(Burada 200'den çok satır yitmiştir. Geri kalan parçada yineleme vardır. Bu yinelemeden anlaşıldığına göre, Gilgameş 'la Engidu ormanın kapısına gelmişlerdir. Bir bekçi, Humbaba 'nın diktiği kocaman kapıyı beklemektedir. Gilgameş 'la Engidu, onunla başa çıkıp çıkmayacakları konusunda duraksamış olmalı ki, Engidu ona şunları söylüyor:)

“Uruk'ta ne dediğini anımsa! Uruk'un çocuğu Gilgameş, sen öldürmek için yekin, (51) onun üstüne var!”

Ağzından çıkan sözleri duyar duymaz tam güveni arttı.

(Bundan sonraki belki Gilgameş 'ın Engidu 'ya söylediği sözlerdir.)

Onun savaşması ve bir de ormana dalıp bizden kaçmaması için hemen üstüne vardı. Hiçbir silâh işlemesin diye, giyinmek için yedi savaş giysisi hazırladı. O anda yalnızca birini giydi, geri kalan altı kat giysiyi soyundu. Bunlar yerde ayaklarının altında kaldı.

Ormanın kapısında duran bekçiyi yakalamak için, huysuz, yabanıl bir boğa gibi ileri atıldı. O, birden bire bağırıp korkuya düştü. Ormanların bekçisi bağırıp çağırdı!

Çocuğun babasını çağırması gibi, Humbaba'yı çağırdı.

(Buradaki 22 satırlık boşlukta, belki her iki yiğidin bekçiyi zararsız duruma getirmiş olmaları ve Engidu'nun kapıyı nasıl açtığı anlatılmıştır. Bundan sonrası şöyledir:)

Engidu, konuşmak için ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Biz ormana inmeyelim. Kapıyı açarken elim tutmaz oldu."

Gılgamış konuşmak için ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Biz şimdiye dek böyle üzüldük mü? Biz bütün dağları aşarak geldik. Bununla birlikte hedef karşımızda duruyor. Benim savaştan anlayan, savaş deneyimi olan arkadaşım, giysime dokunursan artık ölümden korkmazsın!

(İki satır çevrilememiştir.)

Elinin tutmazlığı gitsin! Vücudunun ağırlığı yok olsun! Arkadaşım, koluma asıl, birlikte inelim. Gönlün savaşa doysun! Ölümü unut, korkma! Kendisini koruyan adam, arkadaşını da sağ tutsun! İnsanlar ölünce kendilerine ad yaparlar!"

İkisi birden yeşil ormana vardılar. Konuşmaları kesildi, sessiz durdular

BEŞİNCİ TABLET

Ormana gözlerini dikip baktılar. Katranların yüksekliğine şaşılar. Ormana girilen yola şaşılar. Humbaba'nın geçtiği yerde bir ayak izi vardı. Yollar iyi bir du-

rumdaydı. Büyük yol güzel yapılmıştı. Onlar katran ağacı dağını görüyor, tanrıların oturduğu yeri, İrnina'nın (52) yüksek tapınağını. Bu dağın önünde bir katran ağacı vardı. Bu, pek gürdü; gölgesi çok hoştu, sevinçle doluydu. Çalılar birbirine girmişti. Büyük ormanın ağaçları da birbirine girmişti.

(56 satırlık boşluk.)

İki yiğit Humbaba'yı beklediler, ama o gelmedi...

(6 satırlık boşluk.)

Engidu ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

Humbaba'nın izini böyle bulabilir miyiz? Bırak bir biri arkasına düşler görelim.

(Üç satır eksik.)

Düşler üç kez görülmeli.

(26 satırlık boşluk. Bu boşlukta, Gılgamış'ın gördüğü birinci düş anlatılmıştır.)

Engidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

(İki satır eksik.)

"Düşün beni çok sevindirdi!"

Akşam dinlenmesine gitmek için birbirleriyle sözleştiler. Gece yarısı onun (53) uykusu kaçtı, düşünüy Engidu'ya anlattı:

"Arkadaş, nasıl? Sen beni uykumdan ne diye tedirgin ettin? Ben niçin uyanığım? Engidu, arkadaş, ben bir düş gördüm... Sen beni uykumdan tedirgin ettin? Ben niçin uyanığım? Birinci düşümün üstüne, ikinci düşüm göründü; derin dağ diplerinde duruyorduk, hemen dağ devrildi... Beni yere yıktı. Dağ ayaklarımı yakaladı ve onları bırakmadı. Biz onun karşısında küçük saz sinek-

leri gibi kaldık... Öyle aydınlıktı ki. Bana bir adam göründü. Ülkede en güzel oydu. Pek güzeldi. O beni dağın altından çekti, bana su içirdi (54). Yüreğim ferahlandı. Ayaklarımı yere değdirdi.”

Kırda doğan Engidu, arkadaşına dedi, Engidu düşü yordu.

“Arkadaş, düşün güzeldir, pek iyi bir düştür. Arkadaş, gördüğün dağ Humbaba’dır. Humbaba’yı yakalayacağız; onu öldüreceğiz ve ölüsünü dışarı tarlaya atacaktır. Yarın her şey sona erecek.”

İki kez yirmi saatten sonra hafif bir yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendilerini dinlenmeye çektiler. Şamaş’ın önünde bir kuyu kazdılar. Ancak Gılgamış, dağa tırmandı ve ince ununu dağa serpti (55).

“Dağ! Engidu için bana bir düş getir! Ona, Engidu’ya da bir işarete bulun!”

Dağ, Engidu için ona bir düş getirdi. Ona, Engidu’ya da bir işarete bulundu. Pek soğuk bir yel esti, bir fırtına gelip geçti. Fırtına Gılgamış’ı uyuttu. Gılgamış uyurken dağların yamaçlarında biten buğdaylar gibi bir yana devrildi ve Gılgamış’ın çenesi baldırına dayandı (56). İnsanlara gevşeklik veren uyku onun üstüne düştü. Uyandığı uykuyu bırakıp yukarı yürüdü, arkadaşına dedi:

“Arkadaş, beni çağırmadın mı? Niçin uyandım? Sen beni sarsmadın mı? Niçin korktum? Buradan bir tanrı geçmedi mi? Organlarım niçin titredi? Arkadaş, üçüncü bir düş gördüm ve gördüğüm düş çok ürkütücüydü; gök haykırdı, yeryüzü gürledi! Hava dinginleşti, karan-

lık çöktü. Bir yıldırım düştü. Bir yangın yükseldi. Duman koyulaştı. Ölüm yağdı. Yağan köz oldu; ateş söndü ve yukarıdan aşağı dökülen (köz olan ateş), küle döndü. Aşağı gel, tarlada konuşabiliriz.”

Orada Engidu, onun kendisine anlattığı düşü duyunca Gılgamış’a dedi:

(Buradaki boşlukta, belki, Engidu’nun Gılgamış’ın gördüğü düşü övmesi ve sonra iki arkadaşın katranları devirmek için en son kararı vermeleri anlatılmaktadır).

O, eliyle baltayı yakaladı... bir tane de nacakları vardı: Engidu onu eline aldı ve katranları devirdi; ama Humbaba gürültüyü duyunca öfkelen-di:

“Kimdir o, dağlarımın çocukları olan ağaçların ırzına geçen? Kimdir o, katranı deviren?”

Bunun üzerine göksel Şamaş, gökten onlara seslendi: “İleri gidin, korkmayın!”

(Yaklaşık 80 satırlık boşluk. Görünüşe göre, Gılgamış ve Engidu, Humbaba’yla yapacakları savaşım için Şamaş’tan öğüt istediler. Şamaş’ın verdiği olumsuz yanıt, burada anlatılmış olmalıdır. Çünkü metin şöyle sürüyor:)

...ve ondan sel gibi göz yaşları boşandı. Gılgamış göksel Şamaş’a dedi:

(İki satır eksik.)

Ancak ben, göksel Şamaş’a baş eğiyorum. Benim için gösterilen yoldan yürüdüm.”

Göksel Şamaş, Gılgamış’ın yalvarmasını dinledi ve Humbaba’nın önüne büyük fırtınalar çıkardı: Büyük fırtına, poyraz, kasırga, kum fırtınası, bora fırtınası, kı-

rağı fırtınası, rüzgâr, çam fırtınası! Ona karşı sekiz fırtına kalktı ve bunlar Humbaba'nın gözlerine savruldu. İleri gidemedi, geri dönmedi. Humbaba savaştan vazgeçti. Bunun üzerine Humbaba, Gılgamış'a seslendi: "Gılgamış, beni bırakmalısın! Sen benim efendim olmalısın, ben senin kölen olmalıyım. Ben sana dağlarımın çocukları olan ağaçları devireyim ve onlardan senin için evler yapayım."

Engidu, Gılgamış'a dedi:

"Humbaba'nın dediklerini dinleme! Humbaba'yı öldürmelisin!"

(Bunu izleyen boşlukta, Humbaba'nın öldürülmesi ve iki yiğitin geri dönmesi anlatılmaktadır; tabletin son satırı belki şöyle tamamlanmaktadır:)

Gılgamış, Humbaba'nın kesilen başını sırtına dikti.

ALTINCI TABLET

Kirini yıkadı, silâhlarını parlattı, başını sallayarak saçının tutamlarını arkaya attı. Kirli giysisini fırlatıp temizini giydi, savaş giysisini giyip beline işlemeli kemerini kuşandı. Gılgamış krallık tacını giyince, Gılgamış'ın güzelliği İştâr'ın güzel gözlerini kamaştırdı:

"Gel Gılgamış! Benim güveyim ol! Bana meyveni armağan et (57), armağan etsene! Sen benim kocam ol, ben senin karın olayım! Sana altından ve lacivert taşından yapılmış koşu arabaları koşturayım! Tekerlekleri altın, boynuzları (58) ayna gibi parlayan madenden olsun! Buna ruhlar, dev gibi katırlar koşulsun!

Sen evimize girince seni katran kokuları (59) karşılasın. Büyük rahipler ve soylular ayaklarını öpsünler! Krallar, büyükler ve beyler ayaklarının altına diz çöksünler! Dağların ve ülkelerin ürünlerini sana vergi olarak getirsinler!

Sana keçiler üçüz, koyunlar ikiz yavrulasın! Senin sıpan bir ester yüküyle koşsun! Arabanın önündeki atın, yarışta birinci olsun! Boyunduruktaki öküzlerinin eşi olmasın!”

Gilgamiş, konuşmak için ağzını açıp görkemli İhtar’a dedi:

“Seni ha!..... Seninle evlenirsem ne kazanacağım? Nasıl olsa kendimi yağlayacak yağım ve üstüme giyecek giysim var. Yiyecek ekmeğim ve azığım vardır, dahası, tanrılara yarasır yemeğim, krallara özgü içkilerim bulunur!

(Bir satır eksik. Bundan sonraki parçada, Gilgamiş, Tanrıça’yı şu biçimde aşağılıyor:)

.....
.....
.....
..... (60)

Sen, soğukta ısıtmayan bir örtüsün! Sen rüzgâra ve fırtınaya engel olmayan uydurma bir kapısın! Sen, üstüne örtüleni altında ezen bir fil derisisin! Sen, içinde toplantı yapan yiğitlerin üstüne çöken bir saraysın, sen taşıyıcısının üstünde eriyen bir ziftsin! Sen, taşıyıcısının üstünde boşalan bir kırbasın! Sen taş duvarı çatlatan bir kireçsin! Sen, düşman ülkesini çeken bir yemişsin (61). Giyeni sıkın bir ayakkabısın!

Dostlarından hangisini sonsuz olarak sevdin? Çobanlarından hangisini sürekli olarak beğendin? Haydi sevgililerinin adlarını sayayım!

(Bir satır eksik.)

Senin gençliğinin sevgilisi olan Tammuz'a (62), yıldan yıla ağıtı yazgı kıldın. Sen, renkli çoban kuşunun aşkına düştün; ama ona da vurup kanadını kırdın; şimdi o, ormanlarda "kappi" (63) diye bağırıp duruyor!

Sen, gücü üstün olan aslanın aşkına düştün; ama sonra ona yedi ve yedi tuzak çukurları kazdın.

Sen, savaşa alışkın olan atın aşkına düştün; ama sonra ona kırbaç, bizlengiç ve kamçıyı yazgı kıldın; iki kez yedi saat koşmayı yazgı kıldın; ona suyu bulandırıp içirmeyi yazgı kıldın; anası Silili'ye sürekli yası yazgı kıldın!

Sen, koyun çobanının aşkına düştün; o, sana durmadan köz yığıp, günü gününe oğlaklar getirdi; ama sonra ona vurup kurda döndürdün, şimdi de kendi küçük çobanları onu kovalıyorlar; dahası, kendi köpekleri bacaklarını ısıyorlar. Sonra sen, babanın hurma bahçivanı olan İşullanu'nun aşkına düştün; o, sana durmadan bir sepet hurma getirip günü gününe sofranı donatırdı; ama sonra ona göz atarak yaklaştın: İşullanu'cığım.... (64) yiyelim dedin.

(Bir satır çevrilememiştir.)

İşullanu şu yanıtı verdi:

"Sen benden ne istiyorsun? Sanki anam benim için pişirmedim mi? Ne diye kokmuş, çürümüş yemekleri yiyecekmişim?... öyle ekmek ki, kabuğu sazdan ve dikenendir." (65)

(Bir satır eksik)

Sen onun söylediği bu sözleri duyduktan sonra, ona vurup onu (66) döndürdün ve bahçenin içine bıraktın.

(Bir satır çevrilememiştir.)

Şimdi beni seversen, beni de onlar gibi yaparsın.”

O, İştâr, bunu duyar duymaz öfkelen-di; yukarıya gökyüzüne çıktı. İştâr, babası Anu’nun huzuruna gitti. O, anası Antum’un huzuruna gitti ve dedi:

“Babam! Gılgamış bana sövüyordu! Gılgamış bana kokmuş, çürümüş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!”

Anu konuşmak için ağzını açıp görkemli İştâr’a dedi:

“Önce sen kavgaya başlamadın mı ki? O, sana kokmuş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!”

İştâr, konuşmak için ağzını açıp babası Anu’ya dedi:

“Babam, Gılgamış’ı öldürmesi için bana gökyüzünün boğasını ver!”

(Bir satır eksik)

Fakat sen gökyüzünün boğasını bana vermezsen, o zaman ben, cehennem kapılarını kırar, direklerini fırlatır, kapıları ardına dek açarım. Yaşayanları yemeleri için ölüleri kaldırı- rım. Dirileri yesinler diye. O zaman dünyada ölü- ler dirilerden çok olur!”

Anu, konuşmak için ağzını açıp görkemli İştâr’a dedi:

“Kızım, benden istediğini yaparsam, yedi kavuz (67) yılları olur. İnsanlar için buğday biriktirdin mi? Hayvanlar için ot bitirdin mi?”

İştar, konuşmak için ağızını açıp babası Anu'ya dedi:

“Baba, insanlar için buğıday yığıdım, hayvanlar için de ot sağladım! Onların yedi kavuz yıllarında doymaları için insanlara buğıday topladım; hayvanlara ot yetiştirdim.”

(Üç satır eksik.)

Anu, onun bu sözünü doyunca, gökyüzünün boğasının zincirini İştar'ın eline teslim etti. O, boğayı yere indirmek için alıp aşağı götürdü ve onu Uruk ağılına sürdü.

(Bir satır eksik)

Gökyüzünün boğası korku salarak aşağı indi. O, birinci solumasında yüz kişi devirdi; iki yüz devirdi; üç yüz kişi...

İkinci solumasında yüz daha devirdi. İki yüz daha, üç yüz kişi daha.

O, üçüncü solumasıyla Engidu'ya saldırdı. O, Engidu'yu süseceğı anda, Engidu gözetleyip, birdenbire boynuzlarını yakaladı. Hırsından gökyüzünün boğasının ağızından köpükler savruldu. Kuyruğunun kalın tarafıyla Engidu'ya çarpıp onu yere attı.

Engidu, konuşmak için ağızını açıp Gılgamış'a dedi:

“Eskiden biz kendi kendimize övündük. şimdi bunu gösterelim!”

(Dört satır eksik.)

Bunu nasıl yapacağımızı sana öğreteyim: Sen ve

ben ayrılmalıyız, ben boğayı kuyruğundan yakalayayım.

(Üç satır eksik.)

Kılıcın, onun boğazıyla boynuzlarının arasına insin.”

Engidu, Gökyüzünün boğasını tutmak için, kovalayıp sımsıkı kuyruğundan yakaladı. Engidu, onu iki eliyle tuttu ve Gılgamış, usta bir kasap gibi, kılıcını güçlü ve güvenli bir vuruşla onun boğazıyla boynuzlarının ortasına indirdi...

Onlar orada gökyüzünün boğasını öldürdükten sonra, yüreğini çıkarıp Şamaş'ın önüne koydular. Onlar Şamaş'ın huzurunda saygıyla eğilip geri çekildiler; sonra her iki kardeş oturdular.

İştar, Uruk duvarının üstüne çıkıp bir çığlık kopardı:

“Yuh olsun Gılgamış'a! Beni rezil etti; Gökyüzünün boğasını öldürdü!”

Engidu, İştar'ın bu sözünü duyunca, gökyüzünün boğasının budunu koparıp ona fırlattı:

“Seni elime geçirseydim, seni de böyle yapardım! Onun sakatatını (68) koluna asardım!”

İştar, kadın sevgililerini, tapınağın hizmetçilerini ve orospuları başına toplayıp gökyüzünün boğasının budunu için ağlayıp yakındı.

Gılgamış, bütün silâhçı ustalarını çağırdı. Ustalar boynuzların kalınlığına şaşılar. Her boynuzun dökümü altmış okkalık lacivert taşındandı. Bu boynuzların ka- buğu iki parmak kalınlığındaydı. Her ikisinin içi yedi

kova yağ alıyordu. Gılgamış, bunları yağ koyması için, tanrısı Lugalbanda'ya (69) armağan etti. Bunları içeri götürdü. Tanrı sarayının içindeki kutsal yere astı. Fırat'ta ellerini yıkadıktan sonra el ele verip Uruk kentinin sokaklarından geçtiler. Uruk halkı onları görmek için toplandı. Gılgamış kendi saray cariyelerine şu sözleri söyledi:

“Erkekler arasında en görkemli olan kimdir? Yiğitler arasında en güçlü olan kimdir?”

“Erkekler arasında en görkemli olan Gılgamış'tır. Gılgamış, yiğitler arasında en güçlü olandır.”

(Üç satır eksik)

Gılgamış, sarayında bir utku şenliği yaptı. Yiğitler, gece karanlığında rahatça uykuya daldılar. Engidu da uykuya daldı ve bir düş gördü. Sonra düşünüyerek yukarı yürüdü ve arkadaşına dedi:

YEDİNCİ TABLET

“Arkadaş, neden ötürü yalnızca büyük tanrılar birbirlerine danıştılar? Bu gece gördüğüm bir düşü dinle: Anu, Enlil, Ea ve göksel Şamaş toplandılar. Anu, Enlil'e dedi: “Gökyüzünün boğasını öldürdüklerinden, Humbaba'yı vurduklarından ve dağın katranını devirdiklerinden içlerinden birisi ölsün!”

Fakat Enlil dedi:

“Engidu ölsün, ama Gılgamış ölmesin.”

Bundan sonra göksel Şamaş kahraman Enlil'e dedi:

“Onlar gökyüzünün boğasını ve Humbaba’yı senin sözün üzerine (70) öldürmediler mi? Şimdi Engidu suçsuz yere mi ölecek?”

Enlil göksel Şamaş’a kızdı:

“Çünkü sen, onların dengiymişsin gibi, her gün aşağıya, yanlarına gidiyorsun!”

Hasta olan Engidu, orada Gılgamış’ın ayaklarının dibine düşüp kaldı. Gözlerinden yaşlar boşandı. Gözlerinden yaşlar boşanan Engidu’ya Gılgamış dedi:

“Kardeş, sevgili kardeş! Neden kardeşimin yerine beni suçsuz saydılar?”

Öyleyse: “Şimdi ben bir ruh yanında mı oturuyorum? Ruhların yeryüzüne çıktığı kapının dibinde mi oturuyorum (71)? Benim sevgili kardeşimi bundan böyle gözlerimle göremeyecek miyim?”

(Görünüşe göre bunu izleyen 13 satırlık boşlukta, belki Engidu’nun sıtma sabuklaması sırasında (72) kendi hastalığını Humbaba’nın orman önünde duran kapıya yormuş olması anlatılmıştır:)

Engidu, gözlerini açıp, kapılarla bir insanla konuşur gibi konuştu; ama ormanın kapılarında akıl ve kavrayış yoktu.

“İki kez yirmi saatlik yerden senin kerestenin iyiliğini seçtim. Ben, yüksek katranı görünceye kadar, senin kerestenin eşine rasgelmedim. Senin yüksekliğin altı kez on iki endazeye varıyor. Senin enliliğin iki kez on iki endazeye varıyor (73).

(Bir satır eksik)

Ben seni yapıp Nipur’a getirdim ve orada taktım.

Senden böyle bir iyilik göreceğimi bilseydim, elime bir balta alır, seni paramparça eder ve Fırat üzerinde gitmek için bir sal yapardım.”

(Elli satırlık boşluk. Engidu, Şamaş'tan lânetini avcının üzerine indirmesini diler:)

“... Onun kazancını yok et. Onun kollarını güçten düşür. Onun gidişini beğenme. Peşine düştüğü hayvan ondan kaçsın; avcı gönlündekine ermesin!”

Fahişeye, orospuya ilenmek için yüreği tutuşuyor:

“Senin yazgını orospu, sana ben yazayım. Bir yaz-gı ki, sonu gelmesin; sonsuza dek sürsün! Sana ilençle-rin en kötüsünü savurayım. Karanlık yerin ilenci saba-hın erkeninde karşına çıksın! Gece yarısına kadar zev-kinin evi sana belâ olsun (74)!

(Sekiz satırlık boşluk. Anlaşılabildiğine göre Engi-du'nun ilençleri fahişeyi tutuyor:)

Şehir lâğımlarındaki pislikler senin yiyeceğin ol-sun! Şehirdeki bulaşık suları senin içkin olsun! Yattığın yer sokak olsun, durduğun yer duvar gölgesi olsun!

(Bir satır eksik.)

Sarhoş ve susuz, yanağına vursun!”

(On satır boşluk)

Şamaş, onun ağzından çıkan sözleri işitince, ona gökten seslendi: “Engidu, niçin fahişeye, orospuya ile-niyorsun? O fahişe ki, sana yaşamda gereken ekmeği ye-dirdi. O, sana ülkede içilen içkiyi içirdi. Görkemli giy-si giydirip, o şanlı Gılgamış'ı sana yoldaş etti. Şimdi se-nin kardeşin gibi olan arkadaşın Gılgamış seni, rahat ya-tağına yatıracaktır. O seni görkemli bir yatakta rahat et-

tirecektir. Esenlik olan bir yerde, solunda bulunan bir yerde seni oturtacaktır. Yeryüzünün bütün hükümdarları ayaklarını öpecektir. O, senin için Uruk halkına ah ettirip onları ağlatacak, mutlu kimselere çevresinde yas tutturacak ve o, senden sonra bedenini pis ve iğrenç bir duruma getirip, senin için kendinden geçerek sırtına bir aslan postu atıp çöllere düşecek.”

Bu anda Engidu, Şamaş’tan yiğitin sözünü işitince, kükreyen yüreği hemen dinginleşti.

(İki satırlık boşluk. Sonra Engidu yeniden fahişeden söz ediyor; ama görünüşe göre, bu kez Engidu, fahişeye alaylı bir dilekte bulunuyor:)

“Seni krallar ve beyler sevsin. Kibar delikanlılar senin için çektikleri karasevdadan dizlerini dövsünler ve senin yoluna saçlarını yolsunlar! Asker ve subaylar senin için kemerlerini söksünler! Senin başına lacivert taş ve altın dökülsün. Hazine bekçisi önceden üzerine işlemişken, şimdi onun hazinesi senin için açılsın ve serveti yoluna saçılsın! Seni tanrıların avlusuna ben götüreyim. Yedi çocuklu bir karı sana feda edilsin!”

Engidu’nun hasta karnı sancı içindedir. Engidu odasında yalnız başına yatmaktadır. Gece gördüğü düşü arkadaşına anlatıyor:

“Arkadaş, bu gece bir düş gördüm. Gök bağırdı, yeryüzü yanıt verdi. Ben, yalnız başıma kırdı kaldım. Orada asık yüzlü bir adam göründü. Yüzü büyük bir kuşa benziyordu. Kartal pençesi gibi, tırnaklı pençeleri vardı.”

(12 satırlık boşluktan sonra, kalan küçük bir par-

çadan elde edilecek sonuca göre, belki Engidu, bu adamın kendisine bir ölümün garip biçimini nasıl gösterdiğini anlatmıştır:)

“Sonra o adam, beni tümüyle değiştirdi. Kollarım sanki kuşlar gibi tüylendi. Beni elimden tutarak; karanlığın evine, Irkalla’nın (75) oturduğu yere, içine ayak basanı bırakmayan eve, dönüşü olmayan yola, içinde oturanın ışıktan yoksun kaldığı eve, tozun besin olduğu, çamurun yemek olduğu yere, insanın kuşlar gibi tüylü giysiler taşıdığı ve karanlık yerde ışığın görünmediği eve götürdü.

Girdiğim tozun evinde (76), tahtlar devrilmiş, kral taçları yere atılmıştı. Anu ve Enlil’e vekil olan, en eski zamandan beri ülkeye egemen olan krallık tacı taşıyan beyler, tepelerinde kızarmış et taşıyorlar, çörek taşıyorlar, içmek için kırbalarında soğuk sular taşıyorlardı.

Girdiğim tozun evinde, yüksek rahipler ve bakanlar, kutsallık taşıyan kimseler oturuyor. Tanrıların yakınları oturuyor, büyük tanrıların yağıladığı rahipler (77) oturuyor, Etana (78) oturuyor, Şumukan (79) oturuyor, Yer Tanrıçası Ereškigal oturuyor ve bunun önünde yerin yazmanı Belitseri diz çöküyor. Belitseri, elinde bir yazı levhası tutarak Ereškigal’a okuyor. O, yönünü çevirip bana baktı.”

(Bundan sonra, yaklaşık elli satırlık boşluk geliyor. Anlaşıldığına göre Gilgamesh anasına sesleniyor:)

“Onunla birlikte her güçlüğü katlandım. Onunla birlikte nerelere gittiğimi düşün! Benim arkadaşım iyi şeyler haber vermeyen bir düş gördü.”

Onun düşü gördüğü gün, sona ermişti. Bundan sonra Engidu bir gün, iki gün yattı. Ölüm Engidu'nun yatak odasında oturuyor. Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu gün... Engidu'nun hastalığı ağırlaştıkça ağırlaştı. On birinci ve on ikinci gün Engidu ölüm döşegine yattı. Bunun üzerine Gılgamış'a bağırıp ona dedi:

"Arkadaş, ben bir ilence uğradım! Savaşta ölen bir adam gibi ölmüyorum. Savaştan korktuğum için şimdi onursuz ölüyorum. Arkadaş her kim savaşta ölürse talihlidir; ama ben düşkün bir durumda ölüyorum."

SEKİZİNCİ TABLET

Gün ağarmaya başlar başlamaz, Gılgamış ağzını açıp arkadaşına dedi:

(Yaklaşık 20 satırlık boşlukta, Gılgamış, Engidu'ya gençliğini, birlikte yaptıkları işleri, özellikle Humbaba'nın ölümünü anımsatıyor. Tablet çok kırık olduğu için çevirmeye olanak yoktur. 22-50 satır tümüyle kırıktır. Bu satırlarda Gılgamış'ın, Uruk'un ileri gelenlerini Engidu'nun ölüm döşegine çağırttığı anlatılmış olabilir.).

Bundan sonra Gılgamış şöyle haykırdı:

"Beni dinleyin! Siz, yaşlılar, beni dinleyin! Ben Engidu için ağlıyorum. Arkadaşım için. Ağıtıcı kadınlar gibi acı sızı döküyorum. Sen belimin satırı, elimin yayı! Kemerimin kılıcı! Önüme siper olan kalkan! Benim bay-

ramlık giysim! Benim biricik sevincim! Kötü bir düşman kalkıp beni soydu (80)!

Benim dostum, dağlarda tek başına gezen yaban eşeğini (81) kovalayan katırcıgım (82)! Ey çölün parsi! Dostum! Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına gezen yaban eşeğini kovalayan katırcıgım.

Biz istediğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gök yüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmedığı yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik! Şimdi seni yakalayan bu uyku nedir? Sen karanlığa gömüldün. Beni dinlemiyorsun!"

Gözünü yokladı; ama Engidu artık gözünü açmadı. Yüreğini yokladı; yüreği atmadı... Duyduğu acıdan aslan gibi bir böğürtü kopardı. Tıpkı yavruları aşırılan dişi bir aslan gibi. O, Engidu'nun yüzüne kapanıp saçlarını yoldu ve ortalığı dağıttı. Güzel giysilerini paralayıp yerlere fırlattı..

(Yaklaşık 80 satır boşlukta, Gilgamesh'ın Engidu'yu yedi gün, yedi gece beklettiği anlatılıyor olmalı. O, acı dolu çığlıklarıyla arkadaşını yaşama geri döndüreceğini umuyordu.)

Seni rahat yatakta yatıracağım. Evet, seni görkemli bir yatakta rahat ettireceğim. Evet, bir onur konumunda seni dinlendireceğim. Esenlik olan bir yerde. Solumda bulunan bir yerde seni oturtacağım. Yeryüzünün bütün hükümdarları senin ayaklarını öpsünler. Senin için Uruk halkına yas tutturalacağım; mutlu kimselere çevrende acı dolu çığlıklar attıracağım ve ben, senden sonra bedenimi pis bir duruma getirip senin için kendimden

gececeğim. Sırtıma bir aslan postu alıp çöllere düşeceğim.”

(Bundan sonra 137 satırlık bir boşluk geliyor ki, bu boşlukta Engidu'nun gömülmesi anlatılmış olmalıdır. Aşağıdaki dört satırın ne anlattığını bilmiyoruz).

Gün ağarır ağarmaz, dışarı, Elemmaku'dan (83) yapılmış büyük bir sofra çıkardı. Akikten bir fincanı bal-la doldurdu. Lacivert taşından bir fincanı tereyağla doldurdu.

(Tabletin geri kalan 25 satırı kırılmıştır).

DOKUZUNCU TABLET

Gılgamış, arkadaşı Engidu için acı gözyaşları döküp kırlara koşarak dedi: “Ben ölmeyecek miyim? Ben de Engidu gibi ölmeyecek miyim?”

Gönlümü üzüntü kapladı. Bana ölüm korkusu geldi. Şimdi kırlara koşuyorum. Ubar- Tutuş'un oğlu Ut-napiştım'e gitmek için yol aldım. İvedilikle oraya gidiyorum. Dağın geçitlerine gece vardım. Aslanları görüp korkuttum. Başımı yukarı kaldırıp Ay Tanrısı'na yalvardım. Bu yalvarışım bütün tanrılara yöneldi: Korkulu yerde beni sağ bırakın!”

Gılgamış sonunda uykuya daldı ve gördüğü bir düşü onu irkiltip uyandırdı. Gılgamış şöyle bir düş gördü: O ayın parlak ışığında yürüyerek bir sürü aslana rasladı. Bunları görünce yaşamından zevk aldı; satırını kaldırıp koluna astı ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyırıp aslanların arasına daldı. Bunlardan ikisini öldürüp gerisini dağıttı (84). Öldürülen bu iki aslanın yeşim ta-

şından yontularını yaptı. Yontuları boyadı ve üzerlerine aslanların adlarını kazıdı. Birisine ..., ötekine de ... dedi ve her iki yontuyu, gece kendisini aslanların tehlikesinden koruması için, Ay Tanrısı'na armağan etti (85).

(22 satırlık boşluk. Gılgamış bir dağa geldi.)

Dağın adı Mâşu'dur (86). Gılgamış bu Mâşu dağına gelince, günü gününe güneşin çıkmasını ve girmesini bekleyen (87), başları gökyüzüne kadar yükselen ve göğüslerine kadar cehenneme batmış bulunan iki akrep insanın, bu dağın kapısını beklediklerini gördü. Bunlar öylesine korku vericiydi ki, korkudan yüzlerine bakılmazdı. Bunların görünüşü ölümdür. Bunların korkunç görünümünü tüyleri ürpertiyor ve dağları deviriyor. Bunlar, güneşin dağdan çıkmasını da ve dağa girmesini de bekliyorlar. Gılgamış, bunları görünce korkudan ve dehşetten gözü karardı ve o, aklını başına toplayıp bunların yanına yaklaştı.

Akrep adam karısına seslendi:

"Buraya, bize gelenin vücudu tanrı etinden midir?"

Akrep adamın karısı ona yanıt verdi:

"Onda üçte iki tanrılık, üçte bir insanlık vardır!"

Akrep adam, insan yüzlü, tanrıların çocuğuna seslenip şu sözleri söyledi:

"Neden ötürü bu denli uzun yol yürüyüp buraya benim yanıma kadar geldin? Geçit vermez ırmakları geçtin? Başına gelenleri bilmeyi pek isterdim."

(28 satırlık boşluk. Gılgamış yanıt verdi:)

Utnapiştım için, atam olan Utnapiştım'ın yolunda!

O, tanrıların arasına girdi ve tanrıların toplantısında yaşama kavuştu. Ondan ölüm ve yaşamı soracağım!”

Akrep adam ağzını açıp Gilgamesh’a dedi:

“Gilgamesh, bunu bilecek insan yoktur! Dağların kapuzuna (88) kimseler girmedir. Dağların içinde iki kez on iki saat uzaklığında bir boğaz vardır; içi koyu karanlıktır. Işık yoktur. Güneş doğduğu zaman dağın kapısı açılır, battığı zaman kapı kapanır.”

(73 satırlık boşluk. Görünüşe göre Gilgamesh Akrep adama yalvarıp yakararak dağdan geçmek için izin almak gereğini duymuştur.)

Akrep adam konuşmak için ağzını açıp Gilgamesh’a şu sözleri söyledi:

“Yürü Gilgamesh, korkma! Sana Mâşu dağlarının yolunu açıyorum. Dağları ve tepeleri güvenerek aş! Ayakların seni sağlıklı yurda götürsün! Dağın kapısı önünde açılsın!”

Gilgamesh bunu duyar duymaz, Akrep adamın sözüne uyup, Şamaş’ın yolunda dağın kapısından içeri ayak bastı. O, bir kez iki saat ileri gidince koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez iki saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığı arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez üç saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi, küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez dört saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi, küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın ar-

kasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez beş saat ileri gidince: boyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez altı saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez yedi saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez sekiz saat ileri gidince yorgunluktan soluyordu; fakat karanlık koyuydu, ışık yoktu. O, iki kez dokuz saat ileri gidince: onun alınına kuzey yeli vurdu. O, iki kez on saat ileri gidince: kapıya yaklaştı...

(Bir satır eksik)

O, iki kez on bir saat ileri gidince: güneş girmeden, o dışarı çıktı (89). O, iki kez on iki saat ileri gidince: aydınlık parlıyordu. O, cins taşlarla dolu bir bahçeye girdi. Bunların görkemini görünce rahatladı. Akikten meyveler taşıyan üzüm salkımları (90) dallarda asılıdır. Görünüş çok hoştu. Lacivert taşı goncalar taşıyor, meyveler taşıyor; görünüşü bir zevktir.

(6'ncı sütunun küçük kalıntıları cins taşlar bahçesini sonuna dek betimliyor.)

ONUNCU TABLET

Sâkiye Siduri (91), denizin ıssız bir köşesine yerleşmiştir. O tahtında oturuyor. Sâkiye için ağaçtan ayaklar yapılmıştır. Bu ayaklar üzerine altından yapılmış şı-

ra fiçıları konmuştur. Tanrıça sık bir duvak örtünmüştür. Yüzü görünmemektedir.

Gılgamış koşup onun yanına geldi. Kırle örtülüdür. Bir posta bürünmüştür. Bedeninde tanrı eti vardır. Gön-lü üzgündü. Yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne benziyordu.

Sâkiye, onu uzaktan görünce içinden düşünerek kendi kendisine şöyle söylendi:

“Her halde bu adam bir yabanıl hayvan öldürücü-südür; ama yolu neden buraya düştü?”

Sâkiye onu görünce, kapıyı dışardan ve içerden sürgüledi. Ancak Gılgamış onun ne yaptığına iyice dikkat etti. O, çenesini kaldırıp bağırmaya başladı. Gılgamış ona, Sâkiye’ye seslendi:

“Sâkiye, ne gördün de kapını sürgüledin? Kapını sürgüleyip, sürgü üstüne sürgü vurdun. Senin iç kapını döverim ve sürgüsünü kırarım!”

(Bundan sonraki boşlukta, olasıdır ki, Şamaş’ın günlük dönüşü sırasında Sâkiye Siduri’ye uğradığı zaman Siduri’nin Gılgamış hakkında Şamaş’a verdiği bilgi anlatılmıştır).

“O, yabanıl hayvanları avlayıp postlarını giyiyor ve etlerini yiyor. Gılgamış şimdiye dek hiç kimsenin varamadığı hedefe ne zaman varacaktır? Ne zaman uygun yeli izleyecektir?”

Şamaş düş kırıklığına uğrayarak ona dönüp, Gılgamış’a dedi: “Gılgamış, nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın!”

Gılgamış ona, yiğit Şamaş’a dedi:

“Kırlarda şuraya buraya koştuktan ve dolaştıktan sonra, yerin altında başımı dayayıp bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi görmek istiyor. Kendi mi güneşin aydınlığına kandırmak istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar uzaktır. Fakat ölüm, ne zaman güneşin ışığını görebilmiştir?

(Bundan sonraki boşlukta, Şamaş'ın Gilgamiş'a avutucu bir yanıt verip vermediği pek belli değildir. Bu arada Şamaş gittikten sonra Gilgamiş, Sâkiye Siduri'yle yine başbaşa kalmıştır).

Gilgamiş ona, Sâkiye'ye dedi:

“Ben gökyüzünden aşağıya inen boğayı yakalayıp yok ettim. Ben katran ormanının bekçisini vurdum. Katran ormanında oturan Humbaba'yı öldürdüm. Dağların geçidindeki aslanları öldürdüm.”

Sâkiye ona, Gilgamiş'a dedi:

“Eğer sen bekçiyi vuran, katran ormanında oturan Humbaba'yı öldüren, dağların geçidindeki aslanları öldüren, gökyüzünden aşağı inen boğayı yakalayıp yok eden Gilgamiş'san ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlünde üzünc var? Ne diye yüzün uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı unutup kırlarda dolaşıyorsun?”

Gilgamiş ona, Sâkiye'ye dedi:

“Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim arkadaşım, benimle birlikte bütün güçlülere

katlanan, aşırı sevdiğim Engidu, insanlığın yazgısına kavuştu (92).

Onun için gece ve gündüz ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım. Acaba arkadaşım sesime uyancak mı diye. Yedi gün yedi gece böyle yaptım. Burnundan kurtlar düşünceye kadar. O, oraya gitti gideli yaşamı bulamadım. Bir haydut gibi kırların ortasında dolaşıyorum. Sâkiye, şimdi senin yüzüne bakıyorum. Sonsuz derdim olan ölümü görmeyim diye!”

Sâkiye ona, Gılgamış’a dedi:

“Gılgamış nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın. Tanrılar insanları yarattığı zaman, onlar insanlara ölümü verip yaşamı kendi ellerinde tuttular. Ey Gılgamış! Karnın dolu olsun, gece gündüz kendini eğlendir! Her gün bir şenlik yap! Gece gündüz horra tepip oyna! Üstün temiz olsun. Başın yıkansın. Suyu yıkanmış ol! Elindeki küçüğe bak. Karın kucağında gününü görsün!”

(*Küçük boşluk*).

Gılgamış ona, Sâkiye’ye dedi:

“Şimdi, Sâkiye, Utnapiştim’e giden yol hangisidir? Haydi bana onun simini (93) ver! Bana simi versene! Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!

Sâkiye ona, Gılgamış’a dedi:

“Gılgamış, şimdiye dek böyle bir geçit yoktu. Eskiden beri denizi hiç kimse aşmamıştır. Denizi aşan yalnızca yiğit Şamaş’tır. Şamaş’tan başka, öte geçeye kim gider? Geçiş güçtür. Deniz yolu çetindir. Bundan başka orada ölüm suyu da vardır. Bu, denizin önünü kapar! Gılgamış, şimdi denizi aşsan bile, ölüm suyuna varsan bi-

le, yine ne yapacaksın? Gılgamış orada bir Urşanabi var. O, Utnapiştım'ın gemicisidir. Onunla birlikte Taştankiler (94) var. Urşanabi, orman içinde kertenkeleyi toplar. Onu sen kendin bulmalısın. Olursa onunla birlikte aş; olmazsa geri dön!”

Gılgamış bunu duyar duymaz, satırını kaldırıp koluna astı ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyrıp ormanın içine dalarak, Taştankilerin yanına indi ve bir ok gibi onların arasına düştü.

(Belki küçük bir boşluk)

O hırsıyla onları darmadağın etti. Bu sırada Urşanabi geri dönüp Gılgamış'ın tepesine dikildi ve onun gözlerine baktı. Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

“Söyle bakalım senin adın nedir? Ben uzaktaki Utnapiştım'ın kölesiyim!”

Gılgamış ona, Urşanabi'ye dedi:

“Benim adım Gılgamış'tır. Ben, Anu'nun evi olan Uruk'tan gelenim. Ben, dağlarda iz güdenim. Uzun bir yoldan, güneşin çıktığı yoldan gelenim. Urşanabi, şimdi seninle yüz yüzeyim. Bana uzaktaki Utnapiştım'ı göster!”

Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

“Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı unutup kırlara düşüyorsun?”

Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi, yanaklarım erimesin mi, yüzüm çarpıl-

masın mı, gönlüm üzgün olmasın mı, yüzüm uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi, yüzüm ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi, krallığı unutup kırlara düşmeyim mi?

Benim dostum, dağlarda tek başına gezen yaban eşiğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parısı! Dostum Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşiğini kovalayan katırcığım!

Biz isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmedığı yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik. Dağların yolaklarında aslanlar vurmştuk!

Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim arkadaşım; benimle birlikte bütün güçlülere katlanan aşırı sevdiğim Engidu'yu insanlığın yazgısı yakaladı.

Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar.

Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek diye korktum. Ölümünden korktuğumdan kırlara düştüm. Arkadaşımı düşünmek beni daha çok sıktığından, kırlarda uzun yolculuk yapıyorum. Engidu'yu düşünmek beni daha çok sıktığından, kırlarda uzun yollar yürüyorum!

Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Kırlarda şuraya buraya koştuktan sonra, yerin altına başımı dayayıp bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi görmek istiyor. Kendimi güneşin aydınlığına kandır-

mak istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar uzaktır. Ama ölü, ne zaman güneşin ışığını görmüştür?”

Gılgamış ona, gemici Urşanabi’ye dedi:

“Şimdi, Urşanabi, Utnapiştım’e giden yol hangisidir? Haydi bana onun simini ver! Bana simi versene! Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!”

Urşanabi ona, Gılgamış’a dedi:

“Ey Gılgamış, kendi ellerin geçişe engel oldular! Sen Taştankileri darmadağın ettin... sen kürekçileri yok ettin. Taştankiler darmadağın oldukları için geçit yoktur! Gılgamış, baltayı eline al! Hemen aşağı ormana geri git, karşına çıkacak olan beş kez on iki endaze uzunluğundaki yüz yirmi küreği kes ve sonra onlara meme biçiminde ayna (95) yapıp bana getir!”

Gılgamış, bunu duyar duymaz baltayı eline aldı ve belinden kılıcı sıyırıp aşağı, ormana geri gitti. Beş kez on iki endaze uzunluğunda gördüğü yüz yirmi küreği kesti ve onlara meme biçiminde ayna yapıp Urşanabi’ye getirdi.

Gılgamış ve Urşanabi gemiye bindiler. Gemiye dalgaların üzerine oturtup denize açıldılar. Bir ay on beş günlük yol üç günde kestirildi. Urşanabi, böylece ölüm suyuna dek vardı.

Urşanabi ona, Gılgamış’a dedi:

“Sakın Gılgamış! Bir kürek al! Ölüm suyu eline değmesin. Gılgamış ikinci küreği, üçüncü ve dördüncü küreği al! Gılgamış, beşinci küreği al! Altıncı ve yedinci küreği al! Gılgamış, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu

küreği al! Gılgamış, on birinci küreği, on ikinci küreği al!”

Gılgamış, böylece bu yüz yirmi küreği kullanmıştı. O, bu sırada kemerini çözdü... Gılgamış, üstündeki giysiyi çıkarıp, geminin anbarını (sintine) pençesiyle boşaltarak gemiyi yukarı kaldırdı.

Utnapiştım, onu uzaktan görünce, içinden kendi kendine şöylece söylendi:

“Geminin Taştankileri niçin kırılmış? Geminin sahibi olmayan biri niçin gemiye bindi? Buraya gelen benim adamlarımdan biri değildir.”

(*Üç satır eksik*)

“...günlün benden ne diliyor?”

(*20 satırlık boşluk. Gılgamış Utnapiştım'e vardı:)*

Utnapiştım ona, Gılgamış'a dedi:

“Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklanmış? Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün, uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı bırakıp kırlara düşüyorsun?”

Gılgamış ona, Utnapiştım'e dedi:

“Utnapiştım, yanaklarım erimesin mi, yüzüm arıklamasın mı, gönlüm üzgün olmasın mı, yüzüm uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi, yüzüm ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi, krallığı unutup kırlara düşmeyim mi?

Benim dostum, dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parsı! Dostum

Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşegini kovalayan katırcıgım!

Biz, isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmedığı yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik! Dağların yolaklarında aslanları vurmuştuk!

Benimle birlikte bütün güçlülere katlanan, aşırı sevdiğim Engidu'yu, insanlığın yazgısı yakaladı.

Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar.

Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek diye korktum. Ölümünden korktuğumdan kırlara düştüm. Arkadaşımı düşünmek, beni daha çok sıktığından kırlarda uzun yolculuk yapıyorum! Engidu'yu düşünmek, beni daha çok sıktığından, kırlarda uzun yollar yürüyorum!

Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Sevdiğim arkadaşım toprak oldu! Sevdiğim arkadaşım Engidu toprak oldu!

Ben de onun gibi yatmayacak mıyım ve onun gibi sonsuza dek uyumayacak mıyım?"

Gilgamiş ona, Utnapiştim'e dedi:

"Hadi gidelim. Herkesin ağzında dolaşan, uzakteki Utnapiştim'i görmek istiyorum (96). Bütün ülkeleri yürüyerek geçtim. Sarp dağlar aşım. Bütün denizleri geçe geçe geldim. Gözlerim tatlı uykuya doymadı. Her zaman gecelemeden özeğim tükendi. Organlarımı sızı kapladı. Daha Sâkiye'nin evine varmadan üstüm başım pa-

ralandı. Ayı, sırtlan, aslan, pars, kaplan, yağmurça ve dağ keçisi öldürdüm. Bunların etlerini yiyip derilerini giyiyordum. Çektiğim bu yıkım, artık önüme kapısını kapasın. Zift ve katran bu kapıyı tıkalı tutsun. Artık bana çocuk sevinci verilsin.”

(Bir satır anlaşılmamıştır)

Utnapiştım ona, Gılgamış’a dedi:

“Ey Gılgamış, sen bir tanrı çocuğu olduğun halde niçin yoksulluğa düştün? Niçin tanrıların ve insanların alinyazılarına karşı geliyorsun? Baban ve anan sana hep iyi şeyler gösterdi. Ey Gılgamış, niçin aptala döndün?

(30 satırdan çok süren bir boşluktan sonra, Utnapiştım’in sözü kesilmiyor gibi görünüyor:)

Kızgın ölüm, insanı sinsi sinsi hep arkadan izler. Herhangi bir zamanda bir ev yaparız, herhangi bir zamanda bir belge damgalarız. Herhangi bir zamanda kardeşler arasında miras pay ederler. Herhangi bir günde bu kardeşler arasında kavga çıkar (97).

Herhangi bir günde ırmak taşar ve ülkeyi su basar. Balıkçıl kuşları ırmak boyunca uçarlar. Irmağın yüzü güneşin yüzüne bakar; ama, eskiden beri hiçbir şeyde kararlılık görülmez (98).

Çalınan da, ölen de birdir. Ölümün biçimi çizilmez. Be hey insan oğlu, be hey adam; beni kutsadıktan sonra (99), büyük tanrılar olan Anunnaki (100) toplandı. Yazgıyı oluşturan And (101) tanrıçası, onlarla birlikte alinyazısını belirledi. Ölümü ve yaşamı onlarla birlikte saptadı; ama onlar ölümü bildirmedi.”

ON BİRİNCİ TABLET

Gılgamış ona, uzaktaki (102) Utnapiştım'e dedi:

"Utnapiştım, sana bakıyorum, biçimin başka değil; benim gibisin. Evet, benden ayrı değilsin, benim gibisin!

Senin yüreğin savaş için yaratılmıştır! Nasıl oluyor da böyle sırt üstü yatıyorsun? Anlat! Tanrıların toplantısında yaşamı aramaya nasıl karar verdin?"

Utnapiştım ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, sana gizli bir şey açayım. Tanrıların gizini söyleyeyim: Şurippak (103), senin bildiğin bir kent, Fırat'ın kıyısındadır. Bu kent çok eskiden varken, tanrılar bu kentin yanındaydılar. Tanrıların aklına bir tufan yapmak geldi. Bunların babaları soylu Anu, hükümdarları yiğit Enlil, büyük vezirleri Ninurta, su yolcuları Ennagi ve Bilge Ea da onların toplantısında yer aldı. Ea, tanrıların verdikleri kararı, kamıştan bir çite anlattı:

"Kamış çit, kamış çit! Duvar, duvar! Kamış çit dinle, duvar anımsa (104)! Şurippaklı Ubar-Tutu'nun (105) oğlu (106), evi sök. Bir gemi yap. Serveti bırak. Yaşamı ara! Mülkten nefret et! Canını kurtar! Canlı yaratıkların her türünden geminin içine yükle. Yapacağın geminin her yanı uyumlu bir ölçüde olsun. Onun eni ve boyu bir ölçüde olsun. Yağmura karşı onun her yanına bir çatı kur."

Ben, bunu anlar anlamaz Ea'ya, efendime dedim:

"İyi, anlaşıldı efendim. Şimdi bana ne dedinse iyi

dikkat ettim. Ben yapacağım. Fakat, kent halkı ve yaşlılar sorarsa ne diyeyim?”

Ea, konuşmak için ağzını açıp bana, kölesine dedi:

“Be adam, insanlara şöyle dersin: Sanırım Enlil benden nefret etmeye başladı. Bunun için sizin kentinizde artık kalmayacağım. Enlil’in toprağına artık ayak basmayacağım. Apsu’ya (107) inmek istiyorum. Orada beyim, Ea’nın yanında kalacağım. Ea, üzerinize bir bereket yağmuru yağdıracaktır. Bundan sonra, tufan, kuşların saklı yuvalarını ve balıkların sığınaklarını size getirecek ve bol ürün alacaksınız. Bulutları güden bey, üstünüze gerçek bir buğday yağmuru yağdıracaktır.”

Halk çevresine toplandı.

(Bundan sonraki 4 satırda yaşlıların ve gençlerin gemiye gerekli gereçleri taşıdıkları anlatılmaktadır.)

Küçük yavrular bile gemi için zift taşıyorlardı. Güçlü erkekler gemiye yedek kereste getiriyorlardı. Beşinci günde geminin kaburgasını oluşturdum. Geminin temeli (omurgası) bir iku (108) genişliğindeydi. Kenarları (küpeştesi) iki kez on kamış (109) yüksekliğindeydi. Üst güvertesi de alt güverteye tümüyle eşitti. Bunun da her yanı, iki kez on kamış uzunluğundaydı. Bundan sonra geminin dış yüzünü (bordasını) hazırladım ve onları boyadım. Gemiye altı katlı yaptım. Geminin alt ve üst güvertelerini yedi bölüme ayırdım, ambarını da dokuza böldüm. Ortasına da su kazıkları çaktım (110). Güzel kürek seçtim. Ve geminin yedeklerini ambara koydum. Eritmek için kazana 21600 zift döktüm (111). Bunun yarısını saf zift olarak gemiye sakladım. Tekneci-

ler, gemiye 10800 şırlık (112) getirdiler. Bunun üçte biri peksimet kızartmak için harcandı; üçte ikisini de gemici sakladı. İşçilere çok sığır kestim. Ve her gün koyun boğazladım. Ustalara, ırmak suyu gibi bira, rakı, şırlık ve şarap akıtıldı. Bunlar, Nevruz bayramına benzer bir bayram kutladılar. Ustayı yağlamak için kendi elimi de bulaştırdım. Gemi yedinci günde tamam oldu. Gemiye kızaktan indirmek güç oldu. Çünkü, geminin üçte ikisi suya girinceye dek, onu, kızak üzerinde aşağıdan ve yukarıdan itmek zorunluğu vardı.

Elime geçen her şeyi içine yükledim. Elime geçen her gümüşü içine yükledim. Elime geçen her altını içine yükledim.

Bütün soyumu, sopumu ve kavmimi gemiye bindirdim. Yazının yabanıl, yazının evcil hayvanlarını ve bütün ustaları gemiye aldım.

Şamaş, bana bir süre verdi: bulutları güden, akşamleyin bir buğday yağmuru yağdıracak diye. O zaman gemiye bin ve kapını (lumbar ağzı) kapa diye. Bu süre yaklaştı: bulutları güden, akşamleyin buğday yağmurunu yağdırıyordu. Ben havanın yüzüne baktım. Hava, bakılmayacak kadar korkunçtu.

Ben geminin içine bindim ve kapımı kapadım. Gemicisi Pusur-Amurri'ye, gemiyi yaptığından dolayı, sarayı her şeyiyle teslim ettim. Artık gökten kara bulutlar yükseldi. Bulutların içinde Adad (113) gürledi. Şullat ve Haniş (114), tanrıların kafilesini çekiyorlardı. Saray uluları, bunların peşi sıra dağları ve ovaları aşıyorlardı. Büyük İra (115), bütün bentlerin kazıklarını çekti. Ni-

nurta da ilerleyip büyük havuzun sularını boşandırdı. Anunnaki tanrıları, meşaleleri yukarı kaldırıyorlardı. Tanrıların saçtıkları ışın, ülkeyi kızıla boğuyordu. Fırtına tanrısının saçtığı yalım, gökyüzünü yalıyordu. Bütün güneşin ışıklarını kararttılar. Büyük fırtına, ülkeyi bir çanak gibi parçaladı. Bir gün karayel esip hepsini sil-di süpürdü. Sonra birdenbire poyraz esip ülkenin altını üstüne getirdi. Rüzgârlar insanların tepesinde savaş edercesine çarpıştılar. Kimse kimseyi göremiyordu. Ve gökten bakılınca insanlar tanınmıyordu. Tanrılar bile tufandan korkarak geri çekildiler. Ve göğün en yüksek katına kadar çıktılar. Tanrılar, orada bir köpek gibi kıvrılmışlardı. Göğün en son eteklerinde büzülüp yatıyorlardı. İştâr çocuğuna ağlayan bir ana gibi bağıırıyordu. Tanrıların ecesi, güzel sesiyle âh ediyordu: Yazık o güne. O gün çirkef olsun. Benim, tanrılar meclisinde kötülük buyurduğum o gün. Ben nasıl oldu da tanrılar toplantısında kötülük buyurdum? Nasıl oldu da insanları yok etmek için bu savaşımı buyurdum? Benim sevgili insanlarım, denizi balıklar gibi doldursunlar diye mi doğuyordu?

Anunnaki tanrıları onunla birlikte âh ediyorlardı. Onlar, yerlerinde ağlayarak oturuyorlardı. Dudakları çatlamıştı (116). Ve ağızlarından buhar çıkıyordu.

Fırtına ve tufan, altı gün, yedi geceyi geçti. Fırtına yurdu silip süpürüyordu. Artık yedinci gün gelince tufan fırtınası savaşımı durdurdu. Önceden dalgaları bir ordu gibi birbiriyle savaşan deniz, şimdi dinginleşti. Kötü rüzgâr dindi ve tufan sona erdi. Havaya baktığım za-

man ortalıkta sessizlik vardı. Ve bütün insanlık çamur olmuştu. Suyun bastığı yüzey, dümdüzdü.

Bunun üzerine hava deliğini açtığım zaman, güneşin sıcaklığı burnumun kanatlarına vurdu. Diz çöküp oturdum ve ağladım. Gözyaşlarım burnumun kanatlarından akıyordu. Sonra ufuklara bakarak denizin kıyısını aradım. Her yana on iki kez on iki defa bakınca denizden bir ada yükseldi. Sonunda gemi Nissir (117) dağına oturdu. Nissir dağı gemiyi tutup onu sallanmaya bırakmadı. Birinci gün, ikinci gün Nissir dağı gemiyi tuttu ve onu sallanmaya bırakmadı. Üçüncü gün, dördüncü gün, Nissir dağı gemiyi tuttu ve onu sallanmaya bırakmadı. Beşinci ve altıncı gün Nissir Dağı gemiyi tuttu ve onu sallanmaya bırakmadı. Yedinci gün gelince, dışarı bir güvercin çıkarıp uçurdum. Güvercin gitti, geldi. Onca konacak bir yer belli olmayınca geri döndü. Dışarı bir kırlangıç çıkarıp uçurdum. Kırlangıç gitti, geldi. Onca konacak bir yer belli olmayınca geri döndü. Dışarı bir karga çıkarıp uçurdum. Karga gidip bir keliyi (118) gagaladı.

Bundan sonra dört rüzgâr yönüne her şeyi dışarı salıverip bir kurban kestim. Dağın tepesinde bir tütsü sunğu hazırladım. Artık yedi ve nice yedi sunğu küpleri yerleştirdim. Bu küplerin taslarına güzel kokulu kamış, katran sakızı, ve mersin kokusu (myrte) döktüm. Tanrılar bu güzel kokuyu aldılar. Tanrılar, kurban verenin tepesinin üstünde sinekler gibi toplandılar. Büyük tanrıça oraya gelir gelmez kendi zevki için yaptığı büyük gerdanlığı yukarı kaldırdı: “Siz oradaki tanrılar! Ben boy-

numda taşıdığım bu gerdanlığın taşlarını nasıl unutmu-
yorsam, bu günleri de sonsuza dek anımsayacağıma ve
asla unutmayacağıma ant içerim. Bütün tanrılar bu gü-
zel koku sungusuna gelsinler. Ama, Enlil bu sunguya
gelmesin! Çünkü körü körüne tufan yaptı ve insanları-
mı yıkıma uğrattı!”

Enlil oraya gelir gelmez, gemiyi görünce öfkelen-
di. İgigi tanrılarına son derecede kızdı: “Buradan bir
can kurtulmuştur. Bu yıkımdan kimse kurtulmamalıy-
dı!”

Ninurta, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil’e, yiği-
te dedi:

“Böyle bir şeyi Ea’dan başka kim bulup düşünebi-
lirdi? Her beceriyi, her hileyi yalnızca Ea bilir.”

Ea, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil’e, yiğite dedi:

“Ey tanrıların büyük üstadı, ey yiğit Enlil! Ah, na-
sıl olur da sen körükörüne tufan yaptın? Onun suçunu
suçluya yüklet! Kelepçesini gevşet ki etini kesmesin. Yi-
ne kelepçesini çek ki daha gevşek olmasın (119). Senin
yaptığın bu tufan yerine, bir aslan kalkıp insanları azalt-
sa daha iyiydi! Senin yaptığın bu tufan yerine, bir kurt
kalkıp insanları azaltsaydı daha iyiydi! Senin yaptığın
bu tufan yerine, veba tanrısı kalkıp insanlara bulaşsay-
dı daha iyiydi!.

Ben, büyük tanrılarının gizini açığa vurmam! Ak-
lı pek çok olan (120) bir düş gösterdim. O, böylece tan-
rılarının gizini öğrendi. Şimdi onun için bir karar vermek
sana düşer!”

Enlil, geminin içine binip elimden tuttu ve beni ka-

raya çıkardı. Kadınımı da çıkarıp yanında diz çöktürdü. Alınlarımızı elledi ve aramızda durarak bizi kutladı. “Utnapiştım, bundan önce bir insandı. Fakat şimdi, Utnapiştım ve kadını bizim gibi tanrılar olsunlar! Utnapiştım otursun!

Uzakta. Irmakların denize döküldüğü yerde!”

Enlil’in bu sözlerinden sonra, beni aldılar ve uzakta, ırmakların ağzına oturtular. Şimdi sana tanrılar kim toplayacak? Aradığın yaşamı nasıl bulacaksın? Haydi altı gün ve yedi gece uykusuz kal!”

O, dizlerinin üstüne çömeldiği yerde, uyku ona, sis gibi yavaş yavaş soluğunu verdi (121).

Utnapiştım ona, karısına dedi:

“Adama bak! Yaşamı istiyordu. Uyku ona sis gibi, yavaş yavaş soluk verdi!”

Karısı ona, Utnapiştım’e dedi:

“Sen onu elle de, adam uyansın! O, geldiği yoldan esenliğe geri dönsün. O, çıktığı kent kapısından ülkesine varsın!”

Utnapiştım ona, karısına dedi:

“İnsanoğlu kötüdür. Ve o, sana kötülük eder. Haydi onun günlük ekmeklerini pişir ve her gün başucuna koy! Uyuduğu günleri de duvara çiz!”

O, onun günlük ekmeklerini pişirdi ve her gün onun başı ucuna koydu.

Uyuduğu günleri de ona imledi.

Birinci ekmeği kupkuruydu. İkincisi büzülmüştü. Üçüncüsü yaştı. Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıştı. Beşinci ekmek küflenmişti. Altıncı ekmek pişmişti. Ye-

dinci — bu anda adamı elledi ve o, uykusundan irkilip uyandı.

Gılgamış ona, uzaktaki Utnapiştım'e dedi:

“Beni uyku basar basmaz, sen durmadan beni elledin ve sen beni uyandırdın.”

Utnapiştım ona, Gılgamış'a dedi:

“Haydi Gılgamış, günlük ekmeklerini say! Ve işte şu duvar, sana uyuduğun günlerin sayısını gösterebilir! Birinci ekmeğin kupkurudur. İkincisi büzülmüştür. Üçüncüsü yaştır. Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıştır. Beşinci ekmeğin küflenmiştir. Altıncısı pişmiştir. Yedinci — bu anda sen uykudan irkilip uyandın!”

Gılgamış ona, Utnapiştım'e dedi:

“Bana yardımcı kal! Nereye gideyim? Bütün organlarımı kötü ruhlar kapladı! Yatak odasında ölüm bekliyor; neye baksam, o, ölümdür (122).”

Utnapiştım ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi, denizin rıhtımı seni aldatsın. İki kıyı arasında gidip gelen gemi senden nefret etsin! Her zaman, erişmek istediğin denizin kıyısından her seferinde yoksun kal (123)!”

Buraya getirdiğin adamın gövdesi kirden kabuk bağlamıştır. Giydiği post, bedeninin güzelliğini bitirmiştir. Urşanabi, onu alıp yıkanacak yere götür. Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıka! O, sırtındaki postu atsın ve deniz onu götürsün. Onun güzel bedeni parlasın! Yepyeni olsun başındaki külâh. Bir kaftan giymiş olsun. Görkemli bir giysi! O, ülkesine giderken, yürüdüğü yol boyunca, yurdu-

na varıncaya dek, kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kalsın (124)”.

Urşanabi onu alıp yıkanma yerine götürdü. Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıkadı. O, sırtındaki postu attı ve deniz onu götürdü. Onun güzel bedeni parladı. Yepyeni oldu başındaki külâh, bir kaftan giymiş oldu. Görkemli bir giysi. O, ülkesine giderken, yürüdüğü yol boyunca, yurduna varıncaya dek kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kaldı.

Gilgamiş ve Urşanabi gemiye bindiler. Gemiye dalgaya kaptırarak sürüp gittiler.

Karısı ona, uzaktaki Utnapiştım’e dedi:

“Gilgamiş geldi, yoruldu, güçlük çekti. Ona ne verdin ki o yurda dönüyor?”

Fakat o, Gilgamiş, geminin küreğini kaldırdı ve gemiyi kıyıya yanaştırdı (125).

Utnapiştım ona, Gilgamiş’a dedi:

“Ey Gilgamiş, geldin, yoruldun, güçlük çektin. Sana ne verdim ki yurduna dönüyorsun?”

Gilgamiş, sana gizli bir şey açayım. Ve hiç kimse-
nin bilmediği biricik otun yerini sana söyleyeyim: Bu
ot, tıpkı deve dikenine benzer, ama dikenleri gül dikeni
gibi keskindir; yaklaşana batar. Sen bu otu eline geçir-
mek istersen, eline batacağından korkma!”

Gilgamiş bunu duyar duymaz derin bir kuyu kaz-
dı. Ve ayaklarına ağır taşlar bağlayıp kuyuya indi. Aya-
ğına bağladığı taşlar onu yerin altındaki tatlı su denizi-
nin dibine kadar batırdı. Ama o, otu aldı ve dikenleri el-
lerine battı. Bundan sonra Gilgamiş, ağır taşları kesip

yukarı fırladı. Kuyunun suyu onu fırlatıp denizin kıyısına attı.

Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi, bu ot büyümlü bir ottur; insan bununla gençliği kazanır. Bu ota, “yaşlı genç olur” denir. Bunu Uruk'a yanımda götürmek istiyorum. Onu sevdiklerime yediririm. Ve onu parça parça doğrayayım. Sonra da kendim yiyip tam çocukluğuma döneyim.”

İki kez yirmi saatten sonra biraz yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendilerini akşam dinlenmesine bıraktılar. Gılgamış burada suyu soğuk bir kuyu gördü. Suda yıkanmak için aşağı indi. Bir yılan otun kokusunu aldı. Ve taşların yarığında yukarı çıkıp otu götürdü (126). Gılgamış geri döndüğü sırada yılan gömleğini atmıştı!

Bu anda Gılgamış yere oturmuş ağlıyordu. O, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi kollarım kimin için yoruldu? Kimin için yüreğimden kanlar boşandı? Kendime iyi bir şey kazandım. Yer aslanı (127) için iyilik yapmış oldum. Şimdi denizin kabarması, beni iki kez yirmi saat, o yere geri götürse bile, gereçler kuyuyu kazdığım zaman içine düşmüştü. Burada işime yarayacak olan gereçleri nasıl bulabilirim? Olmaz! Yurduma geri dönmeliyim.”

Gerçekten Gılgamış gemiyi kıyıda bıraktı. İki kez yirmi saatten sonra biraz yemek yediler. İki kez otuz saatten sonra kendilerini akşam dinlenmesine bıraktılar.

Onlar Uruk pazarına geldiklerinde, Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

“Urşanabi, Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü! Temeli gözden geçir! Tuğla duvarı gözden geçir! Aca-ba bunun tuğlaları pişmiş değil midir? Temeli yedi bil-ge kurmamış mıdır? 3600 dönüm kent. 3600 dönüm hurma bahçesi, 3600 dönüm kerpiç kuyu. Üstelik İstar tapınağının çukuru. Bunların topu üç kez 3600 dönüm. Ve işte bunların hepsi Uruk’tur.”

ON İKİNCİ TABLET

Gilgamesh destanı 11’inci tablette sona ermiştir. 12’nci tablet ancak bir ektir. Ve destanla hiçbir ilgisi yoktur. 1’inci tabletten 11’nci tablete dek olan bölümü serbest bir koşuktur ki, eski kaynaklardan yararlanılmış olmasına karşın, bunlardan bağımsız olarak değiştirilip yeni bir kalıba sokulmuştur. 12’nci tablet ise, İsa’dan önce yaklaşık 2000 yılında yazılmış olan Sümerce bir metnin aslına bağlı çevirisidir ve bu tabletin çevirmeni, metinde en küçük bir değişiklik yapmamıştır. Bu Sümerce metnin birinci kısmının yarısı, bundan birkaç yıl önce elimize geçmiştir. Bunun nasıl bittiğini bilmiyoruz. Olasılıkla birkaç yüz satırdan oluşan bu Sümerce metnin içinde, Akatlı çevirmen ancak 154 satırı çevirmiştir. Bundan dolayı bu tablette anlatılan olaylar, bütünlüklerini yitirmiş demektir. Görünüşe göre bu çeviri, yeraltı dünyasının heyecanlı betimlemesi ve bu dünyanın yaşamının anlatımından oluşmaktadır. Yeraltı dünyasının heyecanlı betimlemesini ve bu dünyanın yaşamını şu nedenle veriyor:

Gilgamiş, gök tanrıçası İştar'la barışmak için, ona olağanüstü iyi ve değerli ağaçtan yapılmış bir taht sunmak istiyor. Bu amaçla çok yaşlı ve kalın bedenli bir Huppu (128) ağacını devirmeye gidiyor. Bu ağacın tepesindeki yaprakların arasında, ünlü fırtına kuşunun yuvası bulunuyor. Kimi Sümer söylencelerinde yavrusuyla birlikte geçen bu kuş, kartal ve aslanın bileşimi olan bir yaratık olarak betimlenir.

Ağacın kökleri arasında, hiçbir büyüünün etkileyemediğı yılan yuvası bulunuyor.

Ağacın gövdesindeyse Bakireler Tanrıçası Lilit'in evi vardır. Gök Tanrıçası, sonraki Babil dininde en korkunç bir gulyabani olan bu Lilit'e, söylencemizde ilgi gösterip iyi davranıyor ve Lilit, Gilgamiş'in bu ağacı devirmesiyle hemen o anda özgürlüğüne kavuşuyor:

Gilgamiş, serüvenini başarıyla bitirdikten sonra, bir ganimet olarak bu ulu ağacın hem gövdesini, hem de dallarını Uruk'a getiriyor. Fakat yeraltı dünyasının tanrıçası Ereşkigal, İştar'a sunulacak bu armağanı kıskanıyor. Ve yeraltından yeryüzüne dek bir çukur açıyor; gerek ağacın gövdesi, gerekse dalları bu çukurdan cehenneme düşüyor.

İşte bu noktadan sonra 12'nci tabletimizin arkası geliyor.

Sümer yazmasına göre Engidu, Gilgamiş'in arkadaşı değil, kölesidir. Efendisinin çukurdan aşağı, cehenneme düşen değerli ağaçlarını geri çıkarması için, bu işe hazır bekliyor. Engidu, efendisine, göreceğı hizmetle ilgili olarak, şu sözleri söylüyor (129):

“Ağacın bedeni hemen bugün, Nacar’ın evine bırakılmış olacaktır. Ağacın dalları Nacar’ın keseri için hazır olacaktır. Efendim, niçin ağlıyorsun? Hemen bugün, senin ağacın bedenini yerin altından çıkaracağım. Dalları cehennemden yukarı getireceğim.”

“Eğer bugün yeraltı dünyasına gidersen, kutsal şeyler önünde başını eğmemelisin. Temiz bir gömlek giymemelisin. Yoksa hemen senin bir yabancı olduğunu anlarlar. Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu sürmemelisin. Yoksa onlar güzel kokuyu alınca hemen çevrene toplanırlar. Gürzünü (130) yeraltı dünyasına düşürmemelisin. Yoksa gürzle öldürülmüş olanlar hemen çevrene toplanırlar. Eline sopa almamalısin. Yoksa ruhlar senden titrerler. Ayağına ayakkabı giymemelisin. Yerde gürültü etmemelisin. Sevdiğin karını öpmemelisin. Kendisine kin beslediğin karını dövmemelisin. Sevdiğin çocuğunu öpmemelisin. Kendisine kin beslediğin çocuğunu dövmemelisin. Yoksa cehennem senin için sokurtu, homurtu yapar.”

Bu Sümerce şiirin deyiş özelliği; olayların birbirini düzenli olarak izlememesidir. Örneğin, şimdi Engidu’nun yeraltına gittiği anlatılıyor; ancak, birdenbire de çıplak bir tanrıçanın betimlemesi yapılıyor. Burada betimlenen Tanrıça Nin-Asu’dur. Bu bitkiler tanrısallığını çok iyi tanıyoruz. Bu tanrısallık, her yerde bir tanrı olarak görüldüğü halde, bizim destanımızda birdenbire tanrıça olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi burada biz doğrudan doğruya birbirine bağılı olmayan sahneleri birbirine şöylece bağlamayı deneyeceğiz:

Engidu yeraltına iner inmez, adı geçen Tanrıça Nin-Asu'nun kutsallığına ayak basıyor. Engidu, çıplak tanrıçanın güzelliğinden ve vücudunun parlaklığından dolayı kendinden öyle geçiyor ki, Gilgamiş'in kendisine verdiği bütün öğütleri unutuyor. Böylece o, yeraltı dünyasında yakalanıyor ve Gilgamiş, değerli ağacından başka, kendisine bağlı olan kölesi Engidu'yu da yitiriyor.

II

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya, yatan Nin-Asu Ana'ya yaklaşıyor. Onun parlak omuzları açıktı. Örtülmemişti. Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak bir vazo gibi kırıksız ve dümdüzdü.

III

Engidu, yeraltı dünyasına gidip tanrıçayı görünce, bu tanrısalılık önünde başını eğdi. Temiz bir gömlek giydi. Hemen onun bir yabancı olduğunu anladılar.

Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu süründü. Onlar güzel kokuyu alınca hemen çevresine toplandılar. Gürzünü yeraltı dünyasına düşürdü. Gürzle öldürülmüş olanlar çevresine toplandılar. Eline sopa aldı. Ruhlar ondan titrediler. Ayağına ayakkabı giydi. Yerde gürültü

etti. Sevdiği karısını öptü; kendisine kin beslediği karısını dövdü. Sevdiği çocuğunu öptü; kendisine kin beslediği çocuğunu dövdü. Cehennem onun için sokurtu ve homurtu yaptı.

IV

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya, yatan Nin-Asu Ana'ya yaklaştı. Onun parlak omuzları açıktı. Örtülmemişti. Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak bir vazodan gibi kırıksız ve dümdüzdü (131).

V

O zaman Engidu yeryüzüne çıkmak isteyince, onu ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı; onu cehennem kralının amansız bir şeytanı yakaladı. Onu, yeraltının kendisi yakaladı. O, yiğitler alanında düşüp ölmedi; onu, yeraltının kendisi öldürdü.

VI

O zaman Ninsun'un oğlu, kölesi Engidu için ağladı. Ve tek başına kalkıp Enlil'in Ekur evine (132) gitti.

“Enlil baba, bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü. Ağacımın dalları da yerin altına düştü. Bunları çıkarmak için yerin altına inen Engidu'yu, onu, ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı; onu, yeraltının kendisi yakaladı. Onu, cehennem kralının amansız

bir şeytanı yakalamadı; onu, yeraltının kendisi yakaladı; o, yiğitler alanında düşüp ölmedi; onu, yeraltının kendisi öldürdü.”

Bunun üzerine Enlil Baba, Gılgamış’a hiçbir yanıt vermedi.

Gılgamış, Sin Baba’ya başvurdu:

“Sin Baba bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü. Bunları çıkarmak için yerin altına inen Engidu’yu, onu, ne belâ getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı; onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı; onu, yeraltının kendisi yakaladı. O, yiğitler alanında düşüp ölmedi; onu, yeraltının kendisi öldürdü.”

Bunun üzerine Sin Baba, Gılgamış’a hiçbir yanıt vermedi.

VII

Gılgamış tek başına kalkıp Ea’nın E-Apsu evine (133) gitti:

“Ea Baba, bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü. Ağacımın dalları da yerin altına düştü.

Bunları çıkarmak için yerin altına inen Engidu’yu, onu, ne belâ getiren ruh yakaladı ve ne de hastalık ifriti yakaladı; onu, yeraltının kendisi yakaladı. Onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı; onu, yeraltının kendisi yakaladı; o, yiğitler alanında düşüp ölmedi; onu, yeraltının kendisi öldürdü.”

Ama, Ea Baba ona şu yanıtı verdi:

“Cehennem kralı yiğit Nergal’a başvur! Ereşki-

gal'ın (134) ağabeyi Kral Nergal'a başvur! Eğer cehennemın kralı yiğit Nergal yeraltının hava deliğini açacak olsaydı, o zaman Engidu'nun ruhu hafif bir yel gibi yerin altından çıkardı."

VIII

(Bu yazınsal deyişre göre, şimdi Engidu'nun ruhunun gerçekten yeraltından yeryüzüne çıktığı kendiliğinden anlaşılmış oluyor.)

Bunlar birbirleriyle kucaklaştılar. Bir türlü birbirlerinden ayrılmak istemediler. Birbirlerine anlatmaktan usanmadılar.

"Arkadaşım (135), söyle bana! Söyle bana, yeraltında gördüklerini anlat bana!"

"Söyleyemem arkadaşım! Söyleyemem! Sana yeraltı dünyasında gördüklerimi anlatacak olursam, sen oturup ağlamalısın. Ve ben de oturup ağlayayım. Ellemekle zevk duyduğun benim güzel bedenimi, şimdi böcekler, eski bir giysiyi yer gibi yiyor. Ellemekle zevk duyduğun benim güzel başım, bir çamur teknesi gibi toprak doludur."

IX

Engidu, şöyle diyerek büzülüp toprağa çömeldi.

"Arkadaşım, yeraltı dünyasında şunları gördüm:

(Tablette, Engidu'nun yeraltı dünyasıyla ilgili söz-

lerinin bulunduğu yer kırıktır. Söylenen bu sözler yaklaşık 30 satırdır.)

X

(Bu sahne, Gilgamesh'ın, yer dünyasının ayrıntılarıyla ilgili olarak sorduğu soruları ve Engidu'nun buna verdiği yanıtları içermektedir ki bu bölümün, yaklaşık ilk 15 satırı kırıktır.)

“Sehpaya asılmış olanı gördün mü?” - “Evet gördüm. Eğer işlediği günahtan pişman olsaydı, çivinin kopmasıyla kurtulurdu.” - “Eceliyle öleni gördün mü?” - “Evet gördüm. Gece yatağında uyuyup, su, soğuk su içiyor.” - “Savaş alanında öleni gördün mü?” - “Evet gördüm. Ana ve babası onun için uğraşıyorlar. Karısı da onun için çalışıyor.” - “Cesedi kırdı bırakılmış (mezara gömülmemiş) olanı gördün mü?” - “Evet, gördüm. Onun ruhu yeraltı dünyasında uyumuyor.” - “Ruhuyla kimsenin ilgilenmediğini (136) gördün mü?” - “Hayvanlara yedirilen tencere kazıntısı ve sokağa atılan yemek artıkları onun besinidir.”

(Destan burada sona erdi. Destanın son tableti nasıl tutarsız başladıysa yine tutarsız olarak böyle biter.)

AÇIKLAMALAR

(1) “Bahri recez” Arap şiirinden Osmanlı-Türk şiirine geçen ve divan edebiyatımızda kullanılan aruz biçimlerinden biridir. Gılgamış destanının, binlerce yıl önce aruzla yazıldığını duymak ilk anda garip gelebilir. Ancak, günümüzün Ortadoğu gelenek ve göreneklerinin pek çoğunun kökeninin Sümerlere kadar uzandığının, kazılarda elde edilen bulguların incelenmesiyle bilimsel olarak kanıtlandığını göz önünde tutarak, bu açıklamayı yazan çevirmenin ya da Prof. Landsberger’in bir bildiği olduğunu düşündük ve açıklamayı korduk. (Yayımlayan.)

(2) Nuh adı, Sâmi dillerinde kullanılır. Metinde, Nuh adı yerine Utnapiştım denmektedir.

Gerek Nuh’un, gerekse Utnapiştım’in sözlük anlamları belli değildir. Sümerler Nuh Peygambere, ZI-UD-SUDDA diyorlardı. Bu addaki ‘ZI’, ‘yaşam, can, ruh’ demektir; ‘UD’, ‘zaman’, ‘SUDDA’ da, ‘uzun’ anlamına gelir. Bu üç sözcükten oluşan ad, ‘uzun ömürlü’ demektir.

(3) Savaş ve aşk tanrıçası İştâr’ın tapınağı.

(4) Pişmiş tuğla, güneşte kurumuş tuğla olan kerpiçten daha değerliydi. Pişmiş tuğla öteki tuğlaların kaplaması olarak kullanılırdı.

(5) Bu yedi bilge, yerin altında bulunan tatlı su okyanusunun tanrısı Ea’nın öğrencileridir. Bunlar yeryüzüne çıkıp insanoğluna bilim ve bilgelik öğretiler: Çok eski bir söylenceye göre de Sümer ülkesinin krallarıydılar.

(6) Etice yazmadaki bu yerde, Etilerin iki baştanrı-

sından biri göğün Güneş Tanrısı, öteki de Fırtına Tanrısıdır. Burayı Babil mitolojisine, Babil anlayışına göre değiştirmeye çalıştık (Prof. Landsberger).

(7) Endaze: 60 cm; karış: aşağı yukarı 20 cm.

(8) Bizim hep “ağılı bol Uruk” diye çevirdiğimiz tümce, daha doğru olarak, “Koyun ağıllarının kenti olan Uruk” diye çevrilmeliydi. “Bol ağıl” Uruk kentine göndermedir. Bu sıfat, Uruk’un Tanrıçası olan İştâr’a adanmış kutsal koyun sürülerini anırtıyor.

(9) Gılgamış’ın taşıdığı yüksek krallık niteliklerinden biri olan çobanlıkla, yaptığı zulüm bağdaşmadığından, burada kendisiyle alay ediliyor.

(10) Yakınmalar doğrudan doğruya büyük tanrılara yapılmadığından, daha küçük tanrıların aracılığına başvuruluyor, bunların aracılığıyla yapılan yakınmalar, ulu tanrılar dinlemiş oluyor.

(11) Büyük ana tanrıçalardan birinin adıdır.

(12) Aruru, kendisinin eskiden yarattığı Gök Tanrısı Anu’nun biçimini ruhunda canlandırıyor, sonra çamuru yazıya atarak bir büyü yapıp, ruhunda canlandığı bu biçimi gerçekleştiriyor (Prof. Landsberger).

(13) Suvat: hayvanların sürekli su içebildikleri bir su kıyısındaki, en çok da ırmak kıyısındaki düzlük yer.

(14) Çok su içiyor olsa gerek (?).

(15) Avcı tuzak ya da kapan kurduğuna göre, yandaki hayvanların, bu tuzak ya da kapana bağladığı hayvanlar olması gerekir. Çünkü avlanacak hayvanlar ne türdense, o tür ya da başka tür hayvanlardan biri kapanın ve tuzağın yanına bağlanır.

(16) Biz bunu, yoğun bir cevher olan göktaşı olarak yorumluyoruz. Bu, en büyük gücün simgesidir.

(17) Tuzakları.

(18) Yabanıl hayvanları (Prof. Landsberger).

(19) Belki içtiği bol su.

(20) Çevik, yiğit, açık göz, yaramaz anlamlarına gelir. Adam boynu vuran cellatla bir ilgisi bulunma olasılığı da vardır.

(21) Burada “addeğişimi” (metonomasie) vardır (Prof. Landsberger).

(22) “Allah’ın emri olmak” deyimi, cinsel ilişkide bulunmak ve yatmak sözcüklerinin karşılığıdır. Halk dilinde çok kullanıldığından bunu ötekilere yeğledim. Özgün metinde de yasal ilişkide bulunmuşlar gibi görülmektedir.

(23) Dr. Albert Schott’un çevirisine koyduğu eski Babil yazmasına ait 45. satırın, anlam bütünlüğünü bozması nedeniyle çevirmedi. Prof. Landsberger bu satırı çıkarmamı salık verdi..

(24) Ceylânların, geyiklerin, yağmurcuların birdenbire sıçramalarına “mertlemek” denir.

(25) Güneş Tanrısı.

(26) En yüksek tanrılar.

(27) Burada Schott’un çevirisi, özgün metne göre değiştirilmiştir. Bu değişikliğin nedeni, burada eşcinsel ilişkiye değinilmesidir. Çünkü olay yanıltıcıdır. Destanı düzenleyen sanatçının anlattığı düş, sanatta gösterdiği en büyük özelliğidir. Sanatçı, Gılgamış’a kösnül bir düş gösteriyor; o da bu düşü, bir çocuk saflığıyla

anasına anlatıyor. Bu örge, birinci düşte, destanın yalnızca en son yazmasında bulunuyor. Schott'un metniyse, en son yazma olan eski Babilce metinden çevrilmiştir (Prof. Landsberger).

(28) Gılgamış'ın anası.

(29) O zamanlar insanlar güzel kokulu yağlarla bedenlerini yağlardı (Prof. Landsberger).

(30) Ev diye çevirdiğim sözcük, iki yerde geçmektedir, anlaşılması da güçtür.

(31) Burası yeterince açık değildir. Bazı dilbilimciler bunu "ius primae noctis" (ilk gece hakkı) diye yorumluyorlarsa da, bu yorum genellikle kabul olunmuş değildir.

(32) Çocuk doğduktan sonra, göbeğinin bağı üzerinde fal bakılmış olsa gerek.

(33) Gılgamış'ın.

(34) Yerli olmayıp Sümer panteonuna sonradan girmiş bir tanrıça.

(35) Gılgamış'ın İşhara ile evlenme hazırlığı akla geliyor.

(36) Yabanıl inek görünümünde bir tanrıçadır (Prof. Landsberger).

(37) Yelmek, heves etmek anlamına gelir. Bazan bağlanma, kapılanma anlamında da kullanılır.(ÇN)

(38) Hafif uyumak, şekerleme yapmak. (ÇN)

(39) Bu satır anlaşılmıyor (Prof. Landsberger).

(40) Gılgamış'ın Engidu'ya söyledikleri, ne yazık ki kaybolmuştur.

(41) Uruk, Fırat kıyısında olduğundan böyle bir dilekte bulunulmuştur.

(42) Faldan, işin uğursuz gideceği anlaşıyor.

(43) Eski Elâm devletine ait bir yer. Bugünkü Batı İran'da.

(44) Düşte bildirsın.

(45) Gılgamış'ın koruyucu tanrısı (Prof. Landsberger).

(46) Su taşımağa yarar tulum (ÇN).

(47) Yaşlılardan (Çeviren).

(48) Emanet etmek anlamında.(ÇN)

(49) Anlaşılmaz bir sözcük.

(50) Güneş tanrısına su sunmak için.

(51) Kalk, fırla, sıçra demek.(ÇN)

(52) İrnina, İştâr'la (Babilîlerin Venüs'ü) ilgili bir yakarıda İştâr'la bir tutuluyor ve kendisine şöyle sesleniliyor: "Sen en güçlüsün, İgigilerin (yeryüzü tanrıları'nın) en büyüğü, sen kraliçesin. Kükreyen aslan, kızgın vahşi boğanın... (Sin'in Tanrısı) güçlü kızı, sana karşı duracak kimse yoktur." Buna göre, İrnina, gezegenlerin tanrıçası Venüs'tür (Schott).

(53) Gılgamış'ın.

(54) Demek, tehlike atlatana su içirmek göreneği o zaman da varmış.

(55) Un, ruhların yerin altından çıkıp düş göstermeleri için serpilir. Bu ruhlar düşte görünürler.

(56) Gılgamış, dağların yamaçlarında biten ve yeğin yellerin etkisiyle devrilip iki kat olan buğdaylara benzetiliyor. Bir buğday eğildiği zaman başağı nasıl kö-

küne kadar dayanırsa Gılgamış'ın o anda büzülerek uyuduğunu anlatıyor (ÇN).

(57) Cinsel anlamda.

(58) Belki arabanın bir süsü.

(59) Katran ağacı güzel kokar (ÇN).

(60) Bu dört satır tam olmadığı için çeviride atlanmıştır.

(61) Yeşb de denen sert ve değerli bir taş (ÇN).

(62) İhtar'ın sevgilisi olan Tammuz, yazın ölen bitkilerle birlikte cehenneme gider; bütün ülkede bunun için yas törenleri yapılır. İhtar iki ay sonra, onu cehennemden çıkarıp yeryüzüne getirir.

(63) Yani "Kanadım" diyor (Prof. Landsberger).

(64) Burada ne olduğu anlaşılmayan bir yemekten söz edilmektedir. Belki İhtar'ın çobana önerdiği aşk eğlenceleri de kaba bir biçimde anıştırılmış olabilir.

(65) Çobanın damak tadı olmadığından, İhtar'ın sofrasındaki yemekleri beğenmeyip anasının yemeklerini arıyor (ÇN).

(66) Hurma bahçelerinde yaşayan ve hurmalara zarar veren adı bilinmedik bir hayvana döndürmüştür.

(67) İçti boş, özsüz buğdaya "kavuz" denir. "Kavuz yılları" sözıyla de kıtlık yılları anlatılıyor (ÇN).

(68) Hayvanların ciğer, barsak, işkembe gibi iç organları.

(69) Herkesin koruyucu bir tanrısı vardı (ÇN).

(70) Schott, burada yalnızca Boğazköy'de ele geçen metne göre "senin" diyeceği yerde "benim" diye bir

değişiklik yapmıştır. Bunun için de şu iki nedeni ileri sürmektedir:

1. Gılgamış'ın, Humbaba'nın üzerine yaptığı sefere Şamaş neden olmuştur, diyor. Halbuki Şamaş'ın bu sefere neden olduğunu ben, ozanımızda göremiyorum. Gılgamış bu sefere gitmeye kendi karar vermiştir. Ancak Şamaş, seferde Gılgamış'ı korumuştur.

2. Schott, Enlil'in Humbaba'yı ormana bekçi olarak koyduğunu ve onun ölümüne neden olduğunu ileri sürüyor. Buna verilecek yanıt şu olabilir: Kutsal katran devrildikten sonra, bekçiye gerek yoktur. Hem Gılgamış, katranların kerestesinden Şamaş için değil, Enlil için bir kapı yaptırmıştır. Sanatlı olarak yapılan bu kapı, Gılgamış'ın Enlil'e karşı duyduğu minnet duygusunun bir anlatımıdır (Prof. Landsberger).

(71) Açık olarak anlaşılamayan bu satırlarda, sözü edilen kapıya bir anıştırmada bulunulmuştur. Bu kapı seferin ganimetidir. Ve Enlil'e yapılacak bir sunudur. Sefer de bu ruh coşkunuğu içinde yapılmıştır. Halbuki Enlil için katlanılan bunca özveriye, güçlüğe ve yorgunluğa karşı Enlil değerbilmezlik gösteriyor. İşte bu yüzden Engidu hırsından patlıyor, ama doğrudan doğruya tanrıya dil uzatamayıp hırsını bir çocuk gibi kapıdan ve bu dramda ancak bir uşak rolü oynayan fahişeden alıyor (Prof. Landsberger).

(72) Engidu'nun sözleri belki sıtma sabuklamasıyla söylenmiştir. Ancak bu sözler bir düşe özgü değildir. Tersine Engidu, büyük bir güçlük ve yorgunluk içerisinde, taşınması güç olan bir tür keresteyi, Tanrı Enlil'e bir

sunuda bulunmak üzere yurda dek sürüklüyor. Bütün bu sefere atılması ve öfkesini kapıya karşı göstermesi en doğal davranıştır (Prof. Landsberger).

(73) Burada söz konusu olan ağaç değil, kapıdır. Kapının yüksekliği 12 metreden artıktır (Prof. Landsberger).

(74) Orospunun kösnül davranışlarının, başına belâ olmasını diliyor (ÇN).

(75) Yeraltı Tanrıçasının adlarından biridir.

(76) İnsanlar öldükten sonra toprak ve sonuç olarak toz oldukları için, burası, yani mezar, “tozun evi” diye anlatılmıştır.

(77) Tanrıların sürekli olarak ilgisini gören en yüksek rahip sınıfı belirtiliyor.

(78) Etana, insanlarla hayvanların bir arada yaşadığı en eski zamanda, çobanlara krallık etmiştir.

(79) Sürü ve çobanların tanrısı (Prof. Landsberg).

(80) Seni elimden aldı demek istiyor.

(81) Yaban eşiği pek cinbaş olduğundan avlanması güçtür ve tek başına dolaşmaktadır (ÇN).

(82) Katır, dağda kolaylıkla gezebilen bir hayvandır. Anlaşılan Engidu, becerili bir dağcı ve becerili bir yaban eşiği avcısı olduğu için, katıra benzetilmiştir (ÇN).

(83) Bir tür ağaç (ÇN).

(84) Bu aslan olayı, geriye kalan ve yok denebilecek kadar silik olan izlerden çıkarılmıştır, bununla birlikte tamamladığımız, bu kırık ve belirsiz yer, son zamanlarda ele geçen Etice yazılmış bir metin parçasıyla doğrulanmış görünüyor.

(85) Gılgamış'ın düşü burada bitmiş gibi görünüyor.

(86) İkizler dağı.

(87) Mâşu dağı çatal biçimindedir. Güneş bu çatallın arasından çıkıyor (Prof. Landsberger).

(88) Dağlarda bulunan iki yanı dar ve yüksek yarmalar (ÇN).

(89) Gılgamış, karanlık boğazdan geçerken güneşle karşılaşmamak için adımlarını sıklaştırıyordu.

(90) Üzüm salkımı gibi akikler.

(91) Bir tanrıça olan bu Sâkiye, mitolojik bir kişidir; günlük dönüşü sırasında, yorgunluğuna karşı güneşe taze bir içki sunar (Prof. Landsberger).

(92) Öldü (Prof. Landsberger).

(93) Sim, im ve belirti anlamlarına gelir. Bu sözcüğü bir Türkmen'den duymuştum (ÇN).

(94) Taştankilerin ne oldukları belli değildir; ancak, metnin bağlamından bunların kürekçi oldukları çıkarılabilir. Çünkü ölüm suyunun damlası bir insana sıçrayınca, o insanı öldürüyor. Dolayısıyla, böylesine tehlikeli suyu geçmek için belki taştan kürekçiler kullanılmıştır (Prof. Landsberger).

(95) Küreğin suya giren enli bölümü. Destan dönemlerinde bu aynaların türlü biçimlerde yapıldıklarını, ele geçen resim ve kabartmalardan anlıyoruz. Nuh'un gemisinin kullandığı küreklerin aynasının da meme biçiminde olduğunu, bu destandan öğreniyoruz (ÇN).

(96) Gılgamış, Utnapiştım'i tanımıyor; karşılaştığını başka biri sanıyor (Prof. Landsberger).

(97) Bu, dünyanın geçici olduğuna bir örnektir. Bir aile ve bir mal kuruluyor, bunlar sonuçta yok oluyor.

(98) Dünyanın gelip geçici oluşu, ırmağın akışıyla karşılaştırılmak istenmiyor.

(99) İlerde de göreceğimiz gibi, Utnapiştım'e ayrıcalıklı davranıp ona sonsuz dinçliği verdiler; ancak o zamandan beri, tanrıların bu ilgisini bir daha kimse kazanamadı.

(100) Anunnaki: Gök tanrılarının tersine olarak yeraltı tanrılarıdır. (Prof. Landsberger).

(101) And: Değişmeyen yazgının simgesidir. Her kim günah işlerse, içtiği andı bozmuş olur. İnsanlar günahlı olduklarına göre, yazgıları değişir demektir (Prof. Landsberger).

(102) Nuh Peygamber, dağların, denizlerin ve ölüm suyunun arkasında bulunduğu için, kendisi böyle niteleniyor. (ÇN).

(103) Şurippak, Uruk'un yaklaşık 30 km. kuzeybatısında, bugün Fara denen bir örendir (ÇN).

(104) Ozan burada, bir masal örgesinden yararlanmıştır. Yelden sallanan kamışlar, sesi insanlara iletiyor.

(105) Ubar-Turu: Babillilerin geleneğine göre, 18000 yıl saltanat süren Tutan'dan önceki son söylenesek kraldır (Prof. Landsberger).

(106) Nuh Peygamber'i çağırıyor. Tanrılar toplantısında verilen kararı, gevezelik edip Nuh'un kulağına iletiyor (ÇN).

(107) Apsu: yerin altındaki tatlı su okyanusudur; aynı zamanda yerin üstündeki yağmur suyunun da havu-

zudur. Ea, hem bu havuzun ve hem de bu okyanusun be-yidir (Prof. Landsberger).

(108) 3528 metre kare.

(109) Kamış: bir ölçüdür; yaklaşık üç metre uzun-luğundadır.

(110) Geminin bu parçasının ne olduğu açık olarak anlaşılmıyor; “su kazıkları” diye sözcük sözcüğe çevir-dik.

(111) Bu ölçünün ne olduğu belirtilmiyor (Prof. Landsberger).

(112) Susam yağıdır. Bu yağla güzel börek kızartı-lır. Nitekim Nuh peygamber de bununla peksimet kızart-tırmış olduğunu söylüyor (ÇN).

(113) Fırtına Tanrısı.

(114) Şullat ve Haniş: Fırtına Tanrısı’nın yanında olan iki küçük tanrı.

(115) İra: savaşı ve hastalığı insanların başına sa-ran bir tanrıdır (Prof. Landsberger).

(116) Korkularından (Çeviren).

(117) Nissir Dağı: Bugünkü Irak ve İran sınırında, Rumiye Gölü’nün göneyinde bulunan yüksek dağlardan biri olsa gerekir. Bu yazma, İsrailoğulları yazmasından ayrılıyor. İsrailoğulları yazmasına göre, Nuh’un gemi-si, Ağrı Dağı’nın üstüne oturmuştur (Prof. Landsberger).

(118) Keli: Suların, bataklıkların, çamurlu tarlala-rın ortasındaki kuru yerlere dendiği gibi, su altı olma-yan dik tarlalara da “keli tarla” denir (ÇN).

(119) Ea, insanlara kızıp tufan yapan Enlil’e, bu ses-lenişle adalet yolunu salık veriyor. Herkesi suçuna gö-

re cezalandırmayı anımsatıyor. Ve yaptığı tufanla gösterdiği adaletsizliği Enlil'in yüzüne vuruyor.

(120) Akatçası "Atrahasis" olan sözcüğü böyle çevirdik. Bu sözcük, Nuh Peygamber'in sanlarından biridir.

(121) Uyumak için çömeliyor ve böylece kendi kendini zorluyor; ancak, uyku sis gibi soluğunu ona karşı üflüyor ve uyku, onu soluğuyla boğarak yeniyor (Prof. Landsberger).

(122) Ekmek sahnesinin anlamı şudur: Utnapiştım, taşıdığı kan dolayısıyla yarı-tanrı olan Gılgamış'ı, tanrılık niteliğini göstermesi için, sınava çekiyor. Bu sınav, Gılgamış'ın bir hafta uykusuz kalmasıdır. Gılgamış, uyumamak için oturmayıp çömeliyor. Fakat son derece yorgun olduğundan, hemen uykuya dalıyor. Utnapiştım'ın karısı uyuyan Gılgamış'ın sınavı başaramadığını görünce, kocasına onu uyandırıp ülkesine geri göndermeyi salık veriyor. Ancak Utnapiştım, onun da her insan gibi kötü huylu olduğundan, uyuduğunu yadsıyarak sonunda bir kavga çıkarmasından çekiniyor ve Gılgamış'ın ne kadar uyuduğunu kendisine göstermek amacıyla ortaya bir kanıt koymak istiyor. İşte bundan ötürü, konunun günlük ekmek payı, uyumasına karşın pişirilip başucuna konuyor. Ve konukevlerinde hep yapıldığı gibi, hesabı da duvara çiziliyor.

Gılgamış, kendisine yüklenen bütün görev günlerini uykusuz geçireceği yerde, baştan sona uykuyla geçirdikten sonra, Utnapiştım onu uyandırıyor. Utnapiş-

tim'in önceden kestirdiği gibi, Gılgamış gerçekten uyuduğunu yadsıyor; ama, başucuna konan ekmeklerin geçirmiş olduğu değişimler ve çizilen çizgilerle, uyuduğu hemen anlaşılıyor. Bunun üzerine, yaşamı aramaktan vazgeçerek umutsuzluğa kapılıp talihinden yakınıyor (Prof. Landsberger).

(123) Gılgamış'ın acıklı durumu, Nuh Peygamber'i üzdüğünden, gemicisi Urşanabi'ye yukarıdaki gibi ileniyor. Çünkü gemicisi Gılgamış'a yol göstermekle onu başına belâ ediyor.

(124) Nuh Peygamber, Gılgamış'ın kılığını düzelttikten sonra ülkesine yollamak istediğinden, gemicisine böyle bir buyruk veriyor (ÇN).

(125) Nuh Peygamber'in karısı, binbir güçlükle sonsuz yaşamı aramak için kocasının yanına gelen ve kocası tarafından sırtına güzel bir giysi giydirilip yine ülkesine geri yollanan Gılgamış'a acıyor ve kocasına böyle sorduktan sonra Gılgamış'ı geri çağırıyor.

(126) Yılan; suyun, yaşamın ve sağlığın tanrısı olan Ningişzida'nın simgesidir. Yılanın çok yaşayan bir hayvan olması bu otu yemiş olmasına yorulur.

(127) Yer aslanı: Yılanın başka bir adıdır (Prof. Landsberger).

(128) Bu ağaçtan, özellikle araba dingili yapılarıdır. Nasıl bir ağaç olduğu pek belli değildir (Prof. Landsberger)

(129) Numaralarla gösterilen bölümlleme, metnin kıtalara ayrılmış olduğunu göstermektedir. Bu kıta bö-

lümlemesi, genellikle Akat şiirine yabancıdır. Buna karşılık, Sümer koşuğunun bir özelliğidir. Sümerce kıtalar, denebilir ki, ayrı ayrı sahneler halinde hazırlanmış olurlar. Her sahne tam bir birlik oluşturur. Ancak, kıtaların bölümlenmesiyle ilgili olayların akışı, kimi zaman kesilir. Yani olayların arasındaki bağlar, çok kez gözardı edilmiş olur.

(130) Bu uygun bir çeviri değildir. Doğrusu, günümüzde ilkelerin kullandığı “bumerang”a benzeyen, ağaçtan yapılmış bir “atma” silahıdır (Prof. Landsberger).

(131) Okurun da dikkatini çekmiş olduğu gibi, burada II. kıta sözcüğü sözcüğüne yineleniyor. Bunun anlamı ve sanatçının bundan amacı, şöyle açıklanabilir: Engidu’nun yazgısının değişmesi, yani onun ruhlara katılması, bir yıldırım hızıyla oluyor. Sanki, hiçbir şey olmamış gibi, yeraltı dünyasında alışılan durum sürüyor ve yine, hiçbir şey olmamış gibi, Tanrıça Nin-Asu kendi tanrısal dinginliğini koruyor. İşte böylece, insanın ölümlülüğü tanrıların değişmeyen ölümsüzlüğüyle bir karşıtlık oluşturuyor (Prof. Landsberger).

(132) Dağ evi.

(133) Yeraltındaki tatlı su okyanusu (Prof. Landsberger).

(134) Doğru bir metin onarımı değildir.

(135) Akatça yazmada görüldüğü gibi, Engidu burada birdenbire Gilgamesh’ın arkadaşı oluyor. Bu bölümün Sümerce özgün metni elimizde olmadığından, de-

ğişikliğin nasıl ortaya çıktığını bilemiyoruz. Acaba bu değişiklik Sümerce özgün metinde mi vardı; yoksa Akatlı yazar, her şeye karşın burada, metin üzerinde kesin bir değişiklik mi yaptı? İşte, söylediğimiz gibi, bunu anlayamıyoruz (Prof. Landsberger).

(136) Ruhuyla ilgilenilmeyen kimsenin ölüsü: Kalıtçılarınca, ruhu için adak adanmayan bir ölü demektir (ÇN).

Cumhuriyet
Aydınlanma Kitaplığı

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Yayınlanan Kitaplar:

- 1- Sokrates'in Savunması (Platon)
- 2- Devlet Adamı (Platon)
- 3- Candide (Voltaire)
- 4- Atinalıların Devleti (Aristoteles)
- 5- Top Oynayan Kedi Mağazası (Balzac)
- 6- Devlet I-II (Platon)
- 7- Devlet III-IV (Platon)
- 8- Yüzbaşının Kızı (Puşkin)
- 9- Philebos (Platon)
- 10- İtalya Hikâyeleri I (Stendhal)
- 11- İtalya Hikâyeleri II (Stendhal)
- 12- Yaşlılık/Dostluk (Cicero)
- 13- Masallar (Aisopos)
- 14- Pazartesi Öyküleri I (Alphonse Daudet)
- 15- Pazartesi Öyküleri II (Alphonse Daudet)
- 16- Rönesans (Jules Michelet)
- 17- Dr. Jekyll ve Mr. Hyde (Robert L. Stevenson)
- 18- Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carroll)
- 19- Yöntem Üzerine Konuşma (Descartes)

Okurlarımız, eksik kitaplarını Cumhuriyet Kitap Kulübü'nden sağlayabilirler.

Cumhuriyet
Aydınlanma Kitaplığı

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Çıkacak Kitaplar:

- Martı • Vişne Bahçesi (Çehov)
- Totem ve Tabu (Sigmund Freud)
- Değişen Kafalar (Thomas Mann)
- Çin Öyküleri (Anonim)
- Gulliver Cüceler Ülkesinde (Jonathan Swift)
- Mozart Prag Yolunda (Eduard Mörike)
- Gulliver Devler Ülkesinde (Jonathan Swift)
- Yalnız Gezerin Hayalleri (Rousseau)
- Yeraltından Notlar (Dostoyevski)
- Üç Hikâye (Gogol)
- Gülme (Bergson)
- Paul ve Virginie (Bernardin de Saint-Pierre)
- Yasaların Ruhu (Montesquieu)

Cumhuriyet'in
okurlarına armağandır.
Parayla satılmaz.